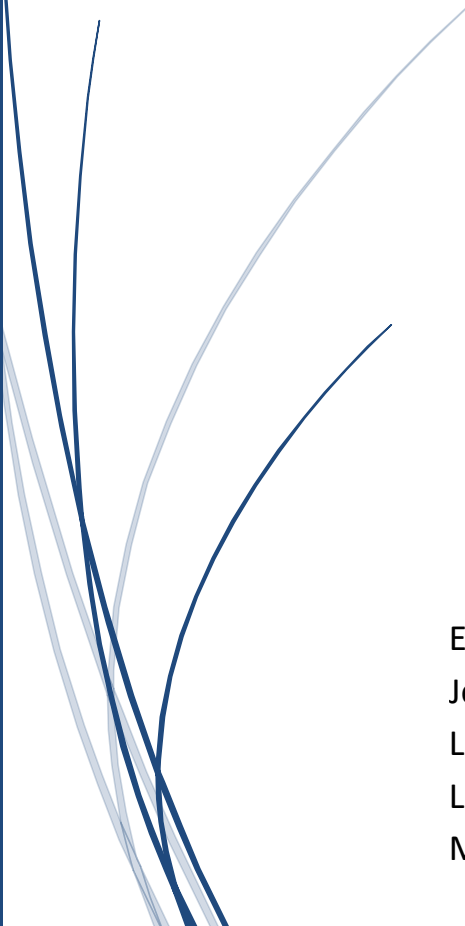

Groningen, januari
2021

Hoe de verschillende instanties omgaan met de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen

Een eerste oriëntatie

Eva van der Pol (E.C)
Jellina Kuipers (J.)
Lizet van der Meide (E.C.)
Lois Kingma (L.C)
Megan Ho Suie Sang (M.B)

Titelpagina

Titel

Hoe de verschillende instanties omgaan met de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen.

Ondertitel

Een eerste oriëntatie

Namen en studentnummers

Eva van der Pol (E.C.)
Jellina Kuipers (J.)
Lizet van der Meide (E.C.)
Lois Kingma (L.C.)
Megan Ho Sue Sang (M.B)

Opleiding

Sociaal Juridische Dienstverlening

Onderwijsinstelling

Hanzehogeschool te Groningen

Projectcoach

Dhr. P. Glasbergen

Organisatie

Verbindend Landelijk Ondersteuningsteam (VLOT)

Oprachtgevers

Mvr. I. Zwaan en mvr. P. Zwart

Plaats

Groningen

Maand, jaar

Januari 2021

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd voor het Verbindend Landelijk Ondersteuningsteam (VLOT) in opdracht van twee regioadviseurs. Recentelijk is in het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen het sociaal netwerk toegevoegd aan de al bestaande leefgebieden huisvesting, inkomen, schulden, identiteitsbewijs en zorg. Bij de opdrachtgevers is de vraag ontstaan hoe verschillende instanties omgaan met deze toevoeging. Met name hebben zij zich afgevraagd of de werkwijze binnen deze instanties is veranderd na de toevoeging ten opzichte van de werkwijze ervoor.

Het doel van dit onderzoek is om aanbevelingen te geven aan de regioadviseurs van VLOT door gebruik te maken van de relevante wet- en regelgeving, (vak)literatuur en regelgeving over de werkwijzen van instanties en de omgang met het sociaal netwerk binnen de instanties. Hierbij is gekeken naar de eventueel veranderde werkwijzen van de instanties na bekendmaking van het leefgebied sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord. De centrale onderzoeksvraag luidt dan ook als volgt:

“Hoe geven de gemeenten Groningen en Heerenveen, de Reclassering en de DJI volgens betrokkenen vorm aan hun werkwijze sinds de toevoeging van het sociaal netwerk aan de leefgebieden uit het bestuurlijk akkoord?”

Onder betrokkenen wordt binnen deze vraagstelling verstaan: medewerkers van de instanties.

Om antwoord te kunnen geven op de centrale onderzoeksvraag is er een literatuuronderzoek en een praktijkonderzoek gedaan. Het praktijkonderzoek bestond uit een interviewonderzoek. Uit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat het sociaal netwerk een erg belangrijke rol speelt bij de vermindering van recidive. Daarnaast zijn de taken en verantwoordelijkheden van de instanties duidelijk geworden. Als laatst zijn er verschillende evidence based methodieken onderzocht die gebruikt kunnen worden bij de betrekking van het sociaal netwerk bij een re-integratietraject. Uit het praktijkonderzoek is duidelijk geworden in hoeverre medewerkers van de instanties op de hoogte waren van de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in het bestuurlijk akkoord, maar ook in hoeverre, en of, de werkwijze is veranderd. Daarnaast is ook duidelijk geworden welke werkwijze de instanties hanteren met betrekking tot het sociaal netwerk. Als laatst is er onderzocht wat het sociaal netwerk volgens de instanties vindt van hun betrokkenheid bij de re-integratie. Als resultaat is er gebleken dat het sociaal netwerk overwegend positief is over hun betrokkenheid.

De belangrijkste aanbevelingen aan het Verbindend Landelijk Ondersteuningsteam zijn als volgt:

- Aanbeveling om verdere onderzoeken plaats te laten vinden, omdat dit onderzoek een eerste oriëntatie is.
- Aanbeveling om een verdiepend onderzoek plaats te laten vinden met beleidsmakers als respondenten, omdat dit wellicht andere resultaten op kan leveren met betrekking tot het praktijkonderzoek.
- Aanbeveling om wijzigingen of toevoegingen, gepubliceerd in een bestuurlijk akkoord, breder te verspreiden onder werkgevers en werknemers van instanties. Bijvoorbeeld in de vorm van een bijeenkomst of een folder.

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek "Hoe de verschillende instanties omgaan met de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen." Dit is een eerste oriëntatie op dit onderwerp. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de specialisatie Dwang, Ondersteuning en Zorg (DOZ) binnen de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening aan de Hanzehogeschool te Groningen.

De opdrachtgevers van dit onderzoek zijn mvr. I. Zwaan en mvr. P. Zwart, regioadviseurs binnen het Verbindend Landelijk Ondersteuningsteam (VLOT) te Groningen. Van september 2020 tot januari 2021 is er aan dit onderzoek gewerkt. Het onderzoek kan in de toekomst worden gebruikt voor nieuwe verdiepende onderzoeken.

Dit adviesrapport is geschreven door vijf personen onder begeleiding van projectcoach P. Glasbergen. In samenspraak met onze coach is de centrale onderzoeksvraag voor dit onderzoek ontstaan. Na uitvoerig onderzoek hebben wij de centrale onderzoeksvraag kunnen beantwoorden.

Bij deze willen wij graag onze projectcoach P. Glasbergen en onze opdrachtgevers I. Zwaan en P. Zwart bedanken voor de goede begeleiding en hun ondersteuning tijdens dit onderzoek. Wij hadden dit onderzoek zonder hun medewerking niet kunnen voltooien.

Daarnaast willen we (...) graag bedanken voor hun medewerking aan de interviews. Zonder hun deelname was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Wij wensen u veel plezier tijdens het lezen van dit onderzoek!

Eva van der Pol
Jellina Kuipers
Lizet van der Meide
Lois Kingma
Megan Ho Suie Sang

Groningen, 18 januari 2021

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 - Probleemstelling.....	6
1.1 Het onderzoekskader	6
1.2 De onderzoeksdoelstelling	8
1.3 De centrale onderzoeksvraag	9
1.4 De deelvragen	9
1.5 Methoden van onderzoek	9
1.6 Opbouw van het adviesrapport	9
Hoofdstuk 2 - Methodologische verantwoording.....	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Theoretisch onderzoek	10
2.3 Praktijkonderzoek	11
2.4 Analyse	11
2.5 Kwaliteiten en beperkingen	11
Hoofdstuk 3 - Theoretisch kader.....	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen	13
3.3 Taken en verantwoordelijkheden van de instanties	15
3.4 Evidence based methodieken in de sociale wetenschap	17
3.5 Samenvatting	20
3.6 Onderzoekspunten	20
Hoofdstuk 4 - Resultaten van het praktijkonderzoek.....	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Interviewonderzoek	21
4.3 Conclusies	27
Hoofdstuk 5 - Analyse.....	28
5.1 Inleiding	28
5.2 Vergelijking theorie en praktijk	28
5.3 Vergelijking praktijk onderling	29
Hoofdstuk 6 - Conclusie.....	31
6.1 Inleiding	31
6.2 Conclusie	31
Hoofdstuk 7 - Aanbevelingen.....	33

Lijst van veelvoorkomende afkortingen en definities.....	34
Bronnenlijst.....	35
Wet- en regelgeving	35
Literatuur	35
Bijlagen.....	38
Bijlage 1: Interviewvragenlijst	38
Bijlage 2: Resultaten interviews	Error! Bookmark not defined.

Hoofdstuk 1 - Probleemstelling

In dit hoofdstuk wordt de probleemstelling van het onderzoek besproken. In paragraaf 1.1 worden de opdrachtgevers en de opdrachtgevende organisatie omschreven. Daarnaast komen hier de vraag van de opdrachtgevers en de aanleiding van het onderzoek aan bod. Als laatste worden het doel van het onderzoek en belangrijke eerdere onderzoeken in deze paragraaf besproken. In paragraaf 1.2 van het onderzoek wordt de onderzoeksdoelstelling beschreven. In paragraaf 1.3 wordt de centrale onderzoeksvraag beschreven. Vervolgens worden in paragraaf 1.4 de deelvragen besproken en in paragraaf 1.5 de methoden van onderzoek. Als laatste wordt in paragraaf 1.6 de opbouw van het adviesrapport beschreven.

1.1 Het onderzoekskader

Opdrachtgevers

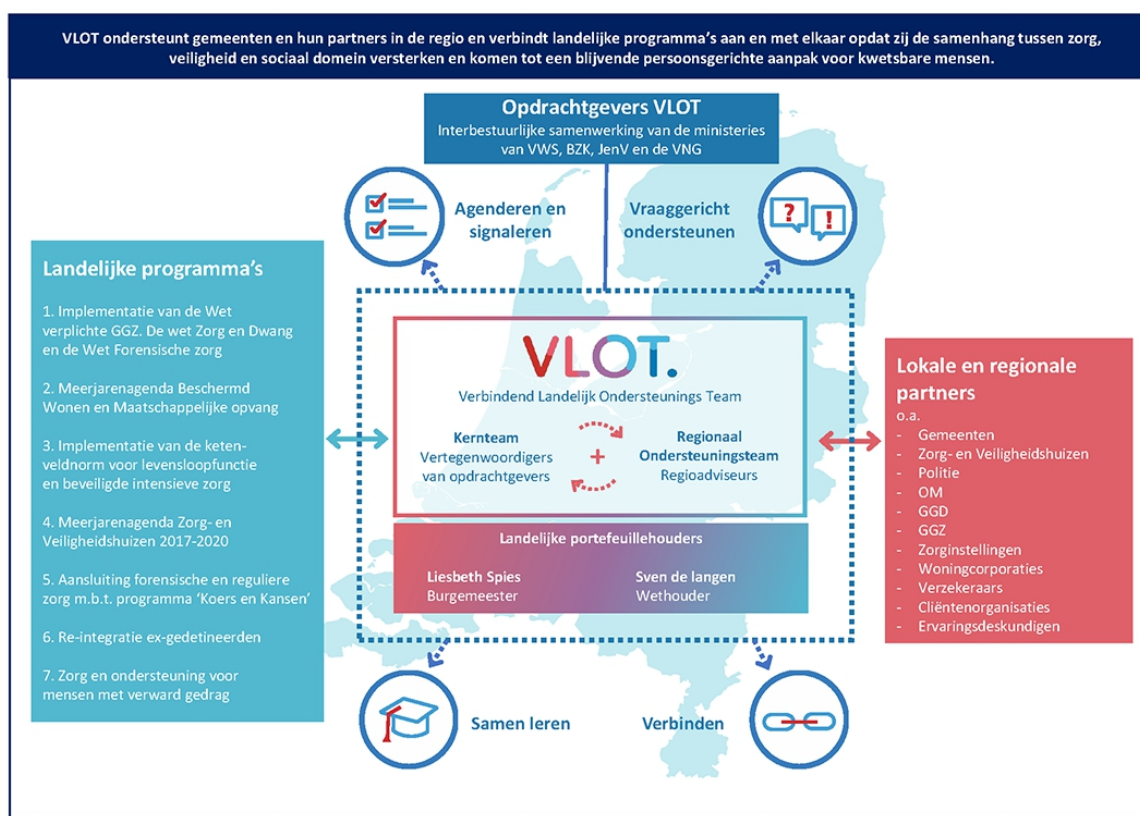
Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van mvr. I. Zwaan en mvr. P. Zwart, regioadviseurs binnen het Verbindend Landelijk Ondersteuningsteam (hierna: VLOT).¹ VLOT omschrijft zichzelf als de verbindende schakel tussen reclasseringsorganisaties, gemeenten en de Dienst Justitiële Inrichtingen (hierna: DJI). VLOT ondersteunt de betrokken instanties en helpt de samenwerking te verbeteren. Het doel is hierbij om een efficiëntere samenwerking tussen de instanties te ondersteunen, zodat deze instanties beter op elkaar afgestemde hulp kunnen bieden aan onder andere ex-gedetineerden. VLOT bestaat uit een regionaal ondersteuningsteam met regioadviseurs en uit een kernteam.² Het ondersteuningsteam werkt vanuit een persoonsgerichte aanpak voor kwetsbare mensen. Het ondersteuningsteam is er voor informatie, advies en/of ondersteuning aan de verschillende instanties die te maken hebben met de kwetsbare groep. Het kernteam richt zich op het verbinden van de landelijke programma's, het agenderen van signalen, monitoring en kennisdeling. In figuur 1 staan de organisatie en de bezigheden van VLOT beschreven.

---

¹ VNG onbekend.

² VNG onbekend.

Figuur 1: Organisatie en bezigheden VLOT

Vraag- en probleemstelling

Er is een bestuurlijk akkoord vastgesteld tussen de gemeenten, DJI en de 3 reclasseringsorganisaties (hierna: 3RO): het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen (hierna: bestuurlijk akkoord). Het bestuurlijk akkoord is in het leven geroepen om handvatten te geven voor een succesvolle re-integratie van (ex-)gedetineerden, en de wijze waarop de betrokken instanties hier regionaal en lokaal invulling aan kunnen geven.³ In het bestuurlijk akkoord wordt aandacht besteed aan zes leefgebieden. Dit zijn de leefgebieden huisvesting, inkomen, schulden, identiteitsbewijs en zorg en sociaal netwerk. Het laatstgenoemde leefgebied, sociaal netwerk, is eind 2019 toegevoegd. De opdrachtgevers waren erg benieuwd naar de wijze waarop de reclasseringsorganisaties, DJI en gemeente Heerenveen en Groningen omgaan met deze toevoeging. Vragen die bij de opdrachtgevers opkwamen zijn bijvoorbeeld of de werkwijze met betrekking tot de re-integratie van (ex-)gedetineerden is veranderd, en wat het sociaal netwerk, volgens de instanties, van die eventuele betrokkenheid vindt. De vraag vanuit de opdrachtgevers was concreet hoe de betrokken instanties omgaan met de toevoeging en in hoeverre zij de werkwijze hieraan hebben aangepast.

Aanleiding van het onderzoek

De aanleiding van het onderzoek is de toevoeging van het sociaal netwerk, als leefgebied, zoals gepubliceerd in de handreiking van het bestuurlijk akkoord. Voorheen werden er al vijf leefgebieden gepubliceerd in een bestuurlijk akkoord, te weten huisvesting, inkomen, schulden, identiteitsbewijs en zorg. Nu de toevoeging van het sociaal netwerk is ingevoerd, zijn de opdrachtgevers

³ VNG 2019.

geïnteresseerd in hoe de instanties hier mee om gaan. Vragen die opkomen zijn bijvoorbeeld in hoeverre werkwijzen van instanties zijn aangepast na de toevoeging-, en de manier waarop die eventuele aanpassing zich uit in de praktijk. Het is voor de opdrachtgevers belangrijk om hier inzicht in te krijgen, omdat ze zo kunnen toetsen of de toevoeging van het sociaal netwerk in de praktijk bekend was bij de instanties en of de werkwijze hierop is aangepast.

Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is inzicht krijgen in hoe de betrokken instanties omgaan met de toevoeging van het sociaal netwerk aan de leefgebieden. Het doel is om een duidelijk beeld te krijgen van of instanties deze toevoeging implementeren, en zo ja hoe, en waar zij tegenaan lopen bij de implementatie hiervan. Eerder gedane onderzoeken over het sociaal netwerk van (ex-)gedetineerden en interviews afgenomen bij werknemers van de instanties worden gebruikt om dit doel te bereiken. Als beroepsproduct is gekozen voor een infographic. Het voordeel van een infographic is dat het digitaal beschikbaar kan worden gesteld en hierdoor makkelijk kan worden gedeeld met anderen.

Eerder onderzoek

Wegens de recente toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk hebben de opdrachtgevers zelf nog geen onderzoek gedaan naar het effect hiervan. Het effect van de toevoeging is op dit moment nog onduidelijk. Wel zijn er meerdere onderzoeken gedaan door andere partijen naar de invloed van het sociaal netwerk in het algemeen op ex-gedetineerden met betrekking tot recidive. Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat het sociaal netwerk van positieve invloed is op het verminderen van recidive bij ex-gedetineerden. Dit blijkt onder meer uit het onderzoek 'Prison Project' van de Universiteit Utrecht, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving en Universiteit Leiden en uit het onderzoek 'Personal networks of prisoners' van De Cuyper.⁴ Beide onderzoeken lieten duidelijk zien dat het sociaal netwerk een positieve bijdrage levert aan het terugdringen van recidive bij ex-gedetineerden.

1.2 De onderzoeksdoelstelling

Het doel van dit onderzoek is het doen van aanbevelingen aan het VLOT over de (vernieuwde) werkwijze van de gemeenten Groningen en Heerenveen, de Reclassering en de DJI sinds de toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord. Door inzicht te geven in a) het bestuurlijk akkoord, de taken en verantwoordelijkheden van instanties en evidence based methodieken in de sociale wetenschap en b) de huidige werkwijze in vergelijking met de vernieuwde werkwijze van de gemeente Groningen, Heerenveen, de Reclassering en DJI.

---

⁴ van der Laan 2016.

1.3 De centrale onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

“Hoe geven de gemeenten Groningen en Heerenveen, de Reclassering en de DJI volgens betrokkenen vorm aan hun werkwijze sinds de toevoeging van het sociaal netwerk aan de leefgebieden uit het bestuurlijk akkoord?”

Onder betrokkenen wordt binnen deze vraagstelling verstaan: medewerkers van de instanties.

1.4 De deelvragen

Op het gebied van de theorie worden de volgende deelvragen behandeld:

- Welke onderbouwing ligt ten grondslag aan de toevoeging van het leefgebied ‘sociaal netwerk’ in het bestuurlijk akkoord?
- Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de instanties met betrekking tot de inzet van het sociaal netwerk in de re-integratie van ex-gedetineerden?
- Welke evidence based methodieken uit de sociale wetenschap worden er gebruikt bij de inzet van het sociaal netwerk tijdens de re-integratie van ex-gedetineerden?

Op het gebied van de praktijk worden de volgende deelvragen behandeld:

- Wat vinden ex-gedetineerden van de manier waarop het sociaal netwerk is betrokken ten tijde van re-integratie door de betrokken instanties?
- Hoe gaan de gemeenten Groningen, Heerenveen, de Reclassering de DJI om met de toevoeging van het nieuwe leefgebied ‘sociaal netwerk’ en wat is precies hun werkwijze met betrekking tot het sociaal netwerk?

Om de resultaten van het onderzoek te analyseren worden de volgende deelvragen behandeld:

- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de theorie en praktijk?
- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in de praktijk onderling?

1.5 Methoden van onderzoek

Binnen dit onderzoek zijn om tot beantwoording van de onderzoeksvraag en deelvragen te komen de volgende methoden gebruikt. Met betrekking tot hoofdstuk 3 wordt gebruik gemaakt van bestaande literatuur- en bronnenonderzoeken. Met betrekking tot hoofdstuk 4 wordt gebruik gemaakt van het afnemen van interviews. Daarnaast is de analyse tot stand gekomen door een vergelijking van de resultaten. Door middel van de resultaten uit de theorie, de praktijk en de vergelijking hiervan zijn er conclusies getrokken met als eindresultaat aanbevelingen aan de opdrachtgevers.

1.6 Opbouw van het adviesrapport

In dit adviesrapport wordt in hoofdstuk 2 de methodologische verantwoording besproken. In hoofdstuk 3 wordt er ingegaan op het theoretische deel van het onderzoek. In hoofdstuk 4 worden de resultaten uit de praktijk besproken. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van de theorie en praktijk geanalyseerd. In hoofdstuk 6 wordt de conclusie van de resultaten gegeven en tot slot worden in hoofdstuk 7 aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgevers.

Hoofdstuk 2 - Methodologische verantwoording

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal besproken worden welke methoden van onderzoek gebruikt zijn voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek. In paragraaf 2.2 wordt besproken welke keuzes er zijn gemaakt bij het opstellen van het theoretische kader en waarom hiervoor is gekozen. Vervolgens wordt in paragraaf 2.3 besproken voor welke onderzoeksobjecten en onderzoeksmethoden is gekozen en waarom hiervoor is gekozen. Ten slotte zal in paragraaf 2.4 worden besproken wat de kwaliteiten en beperkingen van dit onderzoek zijn.

2.2 Theoretisch onderzoek

Om de theoretische deelvragen te kunnen beantwoorden is er literatuuronderzoek gedaan. Hierbij is informatie gezocht in wet- en regelgeving, verdragen en parlementaire stukken en niet-juridische literatuur. Deze verschillende bronnen zullen in de onderstaande paragrafen worden besproken.

Wet- en regelgeving, verdragen en parlementaire stukken

Met betrekking tot de wet- en regelgeving is ten eerste gekeken naar het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen. Dit bestuurlijk akkoord is zeer relevant, want door een toevoeging hieraan is dit onderzoek gestart. Deze bron is genomen, omdat hierin afspraken worden vastgelegd tussen bestuurlijke organen die niet in de wet zijn vastgelegd. Daarnaast is er gebruik gemaakt van artikelen uit de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015). Deze wet is voor het onderzoek relevant, omdat de taken van gemeenten hierin naar voren komen. Als laatste is er gebruik gemaakt van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw), vanwege de regels voor plaatsing en behandeling van gevangenen en het toezicht daarop. Voor het onderzoek is deze wet relevant, omdat zij aangeeft wat de taken zijn van de DJI. Alle wetten zijn genomen bronnen, omdat dit regels zijn waar iedereen in Nederland zich aan moet houden. Van verdragen en parlementaire stukken is geen gebruik gemaakt in dit onderzoek.

Niet-juridische literatuur

Er is in dit onderzoek ook gebruik gemaakt van niet-juridische literatuur, zoals documenten van de website van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Dit is een genomen bron, omdat het Ministerie van Justitie en Veiligheid een overheidsorgaan is. Daarnaast is er gebruik gemaakt van documenten van de website Movisie, het landelijke kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Ook dit is een genomen bron, omdat er gebruik wordt gemaakt van wetenschappelijke artikelen.

Eerder onderzoek

Voor het doen van dit onderzoek is gebruik gemaakt van eerder onderzoek. Deze eerdere onderzoeken sloten goed aan op de thematiek van dit onderzoek. De volgende onderzoeken zijn gebruikt: 'Personal networks of prisoners' van De Cuyper en 'Prison Project' van de Universiteit Utrecht, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving en Universiteit Leiden. Deze onderzoeken gaan beiden over de invloed van het sociaal netwerk met betrekking tot recidive. De bronnen zijn genomen, omdat deze onderzoeken geschreven zijn door wetenschappers die wetenschappelijk onderzoek hebben gedaan.

2.3 Praktijkonderzoek

Voor het praktijkonderzoek is er gebruik gemaakt van één onderzoeksmethode, namelijk het interviewonderzoek. In onderstaande paragraaf zal dit verder worden besproken.

Interviewonderzoek

Er is gekozen voor het afnemen van interviews bij personen die werkzaam zijn bij verschillende instanties, omdat er zo een duidelijk beeld geschetst kan worden van de praktijk en omdat voor het onderzoek de informatie van werknemers nodig was. Deze interviews zijn online afgenomen vanwege Covid-19.

De onderzoeksobjecten die zijn gebruikt, zijn de personen die zijn geïnterviewd. Het eerste contact met deze personen werd gelegd door de opdrachtgevers, die vele connecties hebben in het werkveld. De personen zijn geselecteerd op basis van de instantie waarbinnen zij werkzaam zijn. Voor het onderzoek waren personen nodig die werkzaam zijn bij de Reclassering, de DJI of een gemeente. Uiteindelijk is van de Reclassering één persoon geïnterviewd, van de DJI ook één persoon, van gemeente Groningen één persoon en van gemeente Heerenveen één persoon. De bedoeling was om meer personen te interviewen, maar dit is niet gelukt vanwege te weinig respons. Het meetinstrument dat is gebruikt tijdens het interviewonderzoek, is een interviewvragenlijst. Deze bestond uit acht vragen, met bij een aantal vragen subvragen (a, b en c). De vragenlijst is tot stand gekomen door als groep, met behulp van de projectcoach en opdrachtgevers, vragen te bedenken en hier kritisch naar te kijken. De vragenlijst is kort gehouden, zodat het interview niet te lang zou duren.

De verkregen onderzoeksgegevens zijn de opgenomen interviews. Deze zijn teruggeluisterd en uitgetypt.

2.4 Analyse

In de bovenstaande paragrafen is beschreven hoe het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek tot stand zijn gekomen. De centrale onderzoeksvraag is beantwoord door middel van het beantwoorden van de deelvragen. Na het schrijven van het theoretisch kader en het doen van het praktijkonderzoek, zijn de resultaten geanalyseerd. Hierbij zijn de praktijken onderling met elkaar vergeleken en is de theorie met de praktijk vergeleken. De interviews, die hebben plaatsgevonden in het kader van het praktijkonderzoek, zijn opgenomen en daarna uitgetypt. Op die manier is het gelukt om alle relevante informatie te kunnen gebruiken voor het onderzoek en te kunnen vergelijken met de theorie. Er is gekozen om de praktijken onderling te vergelijken zodat eventuele overeenkomsten en verschillen tussen de praktijken naar voren zouden komen. Daarnaast is er gekozen om de theorie met de praktijk te vergelijken om ook hier eventuele overeenkomsten en verschillen in op te merken.

2.5 Kwaliteiten en beperkingen

In deze paragraaf zal worden beschreven wat de kwaliteiten en beperkingen van het onderzoek zijn en wat de gevolgen hiervan zijn geweest voor de kwaliteit van het onderzoek.

Kwaliteiten

Een kwaliteit van het onderzoek is dat er respondenten zijn gevonden die erg veel wisten van het onderwerp van dit onderzoek en een goed beeld aan de onderzoekers hebben geschetst van de

organisatie. De respondent van de DJI vertelde erg veel informatie die relevant was voor ons onderzoek, zoals de actielijst die er gebruikt wordt voor gedetineerden en de aannamen van de wet Straffen en Beschermen. Ook de respondent van gemeente Groningen kon veel vertellen over hun werkwijze met betrekking tot gedetineerden en hun sociaal netwerk. De respondent werkt dagelijks met gedetineerden en wist hierdoor veel af van de praktijk.

Een andere kwaliteit van het onderzoek is dat er veel onderzoeken zijn gedaan naar de invloed van het sociaal netwerk op een (ex-) gedetineerde. Voorbeelden van zulke onderzoeken zijn 'Personal networks of prisoners' en 'Prison Project'. Door deze onderzoeken was het niet moeilijk om te beredeneren waarom de toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk aan het bestuurlijk akkoord van belang is. Ook de relevante wet- en regelgeving waren door de gevolgde lessen van de specialisatie goed te onderzoeken.

Als laatste is het een kwaliteit van het onderzoek dat de respondenten toestemming hebben gegeven voor het opnemen van de interviews. Hierdoor hebben de onderzoekers alle relevante kunnen gebruiken die de respondenten hebben gegeven. Ook zijn door de opnames de resultaten uit de praktijk betrouwbaar.

Beperkingen

Een onderdeel waar in dit onderzoek beperkingen naar voren kwamen, zijn de interviews. De onderzoekers hebben te lang gefocust op het theoretische gedeelte en zijn te laat begonnen met het praktijkgedeelte: de interviews. Het kostte veel moeite om in contact te komen met de personen die relevant waren voor het onderzoek. Er werd gedacht dat er eerder reacties zouden worden ontvangen. Daardoor liep het onderzoek vertraging op. De personen die de onderzoekers voor het interview hebben gevraagd gaven aan dat wegens Covid-19 en onderbezetting het ontzettend druk was en ze daardoor minder snel reageerden of uiteindelijk helemaal geen tijd meer hadden. Uiteindelijk is het gelukt om bij vier personen een interview af te nemen. De onderzoekers zijn hier wegens omstandigheden tevreden mee, maar eigenlijk is dit aantal nog steeds veel te weinig voor een echt diepgaand onderzoek. Wat de onderzoekers erg jammer vinden is dat het niet gelukt is om een ex-gedetineerde te spreken. Er is, ondanks meerdere pogingen, niemand gevonden die bereid was een interview te doen. Hierdoor heeft het onderzoek minder invalshoeken dan gewild.

De respondent van gemeente Heerenveen heeft aangegeven dat zij als gemeente weinig met (ex-)gedetineerden te maken hebben. Het interview met deze gemeente kan om die reden als een algemene werkwijze worden beschouwd, die niet specifiek op de re-integratie van gedetineerden gericht is. Dit kan als een beperking worden gezien, omdat dit onderzoek is gespecificeerd op gedetineerden en de respondent hier weinig mee te maken heeft. Dit interview moet dus breder worden gezien dan de andere interviews.

Een andere beperking van dit onderzoek is het contact in de groep onderling. Het contact verliep minder gemakkelijk dan 'normaal', omdat alles online moest gebeuren vanwege Covid-19. Dit zorgde soms voor onduidelijkheden en miscommunicatie.⁵

---

⁵ Hoekman & Hornstra 2019.

Hoofdstuk 3 - Theoretisch kader

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de theoretische deelvragen beantwoord. In paragraaf 3.2 wordt ingegaan op de toevoeging van het 'sociaal netwerk' als leefgebied in het bestuurlijk akkoord, in paragraaf 3.3 worden de taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten Groningen en Heerenveen, de Reclassering en de DJI besproken en in paragraaf 3.4 wordt ingegaan op de evidence based methodieken voor de re-integratie van (ex-)gedetineerden.

In paragraaf 3.5 wordt antwoord gegeven op de volgende theoretische deelvragen:

1. Welke onderbouwing ligt ten grondslag aan de toevoeging van het leefgebied 'sociaal netwerk' in het bestuurlijk akkoord?
2. Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de instanties met betrekking tot de inzet van het sociaal netwerk in de re-integratie van ex-gedetineerden?
3. Welke evidence based methodieken uit de sociale wetenschap worden er gebruikt bij de inzet van het sociaal netwerk tijdens de re-integratie van ex-gedetineerden?

3.2 Bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen

In de onderstaande alinea's wordt uitgelegd welke belangrijke rol het sociaal netwerk kan spelen bij de re-integratie van (ex-)gedetineerden en waarom het sociaal netwerk als leefgebied is toegevoegd door middel van het bestuurlijk akkoord.

Er bestaat een kans dat gedetineerden na hun detentie opnieuw de fout in gaan en in detentie belanden. Deze kans is kleiner wanneer ze bij terugkeer in de samenleving een aantal basisvoorwaarden op orde hebben. Tijdens detentie wordt daarom al gewerkt aan de basisvoorwaarden huisvesting, werk, inkomen, schulden en zorg. Maar ook het opbouwen of versterken van een positief ondersteunend sociaal netwerk is belangrijk. Het sociaal netwerk dient namelijk als een beschermende factor ter voorkoming van recidive.⁶ Bekend is dat vrienden en familieleden de levensomstandigheden van (ex-)gedetineerden kunnen verbeteren en de kans op recidive kunnen verkleinen.⁷ Om die reden is het sociaal netwerk sinds kort toegevoegd als leefgebied aan het bestuurlijk akkoord.

Het sociaal netwerk (vrienden, familie, (huwelijks)partner, etc.) van de ex-gedetineerde kan hem of haar op meerdere vlakken ondersteunen. Hierbij kan men denken aan de volgende gebieden: tijdelijke huisvesting, financiën of positief sociaal contact. Uit onderzoek blijkt echter dat het sociaal netwerk in de praktijk vaak problematisch is. Hiermee wordt bedoeld dat deze factor, die belangrijk is ter ondersteuning van het re-integratieproces, vaak onvoldoende aanwezig is.⁸ Daarom is het belangrijk om hier tijdens het re-integratieproces aandacht aan te besteden.

---

⁶ Ministerie van Justitie en Veiligheid 2019.

⁷ Van der Laan 2016.

⁸ Robert 2019.

De kans dat sociale netwerken verminderen of verbroken worden bestaat wanneer een persoon in detentie terecht komt. Een breuk kan ook al eerder zijn ontstaan door bepaalde feiten die zich binnen het sociaal netwerk hebben afgespeeld. Er spelen volgens professionals veel emoties mee in het leggen van contacten binnen en buiten de gevangenis. Tegenover het sociaal netwerk bestaat er vaak een gevoel van schaamte voor de gepleegde feiten bij de gedetineerde. Daarnaast bestaat er vaak de angst om het netwerk te belasten met de spelende problemen.

Zowel professionals als gedetineerden geven aan dat opsluiting op zich al de behoefte wekt om sociale contacten binnen de gevangenis te leggen. Hierbij kan er onderscheid worden gemaakt tussen een lange en een korte opsluiting. Bij een korte opsluiting ligt de focus vooral op de toekomstige vrijlating, waardoor er meestal minder behoefte is om contacten aan te gaan. Ook wanneer de gedetineerde weet dat hij snel naar een andere gevangenis zal worden overgeplaatst is dit het geval. Bij een lange opsluiting weet de gedetineerde dat hij voor een lange tijd in de gevangenis zal moeten verblijven. Hij zal dus een plaats tussen de andere gevangenen moeten innemen. In de gevangenis komt automatisch een vorm van sociaal contact tot stand doordat er een bepaalde hiërarchie bestaat tussen de gevangenen. Er zijn echter ook gedetineerden die zich liever volledig afzonderen. Dit is vaker het geval bij meer kwetsbare personen. Het komt ook voor dat gedetineerden liever geen contact meer met de buitenwereld hebben ter bescherming van zichzelf of van hun netwerk.

Duidelijk is dat het sociaal contact erg belangrijk is. Dit geven zowel professionals als gedetineerden aan. De gedetineerde verliest in de gevangenis zijn vrijheid en daarnaast het contact met de buitenwereld. De gedetineerde komt terecht in een systeem van regels waar hij zich aan dient te houden. Het contact met een celgenoot en/of medegedetineerde kan als waardevol en belangrijk worden ervaren aangezien gedetineerden soms geen andere contacten meer hebben. Gedetineerden kunnen op deze manier over hun problemen vertellen en begrijpen wat de andere persoon doormaakt. Daarnaast kan het contact met een hulpverlener, chef, bewakingsassistent of begeleider voldoening geven.⁹

Uit een onderzoek van De Cuyper, genaamd 'Personal networks of prisoners', is naar voren gekomen dat gemiddeld 60% van het sociaal netwerk van een gedetineerde wordt vervangen door nieuwe leden na een detentieperiode. De omvang van het sociaal netwerk blijft over het algemeen gelijk. De 'nieuwe' leden van het sociaal netwerk zijn vooral bestaande familierelaties, deze leden vervangen oude vrienden die na een detentie geen contact meer willen hebben met de gedetineerde (of andersom). Gedetineerden vallen over het algemeen terug op hun familie, en raken (criminele) vrienden kwijt. Deze verandering is groter wanneer een gedetineerde langer vast heeft gezeten of gedetineerd was vanwege een gewelds- of zedendelict. De relaties met vrienden zijn blijkbaar makkelijker te breken, vandaar deze uitkomst. Omdat gedetineerden over het algemeen terugvallen op hun familie, is het belangrijk dat de familie wordt meegenomen in het re-integratieproces.¹⁰

---

⁹ Cuypers 2018-2019.

¹⁰ De Cuyper 2015.

3.3 Taken en verantwoordelijkheden van de instanties

In de onderstaande alinea's worden de taken en verantwoordelijkheden van de DJI, de gemeente Groningen, de gemeente Heerenveen en de Reclassering beschreven. Daarnaast wordt er via algemene richtlijnen beschreven hoe de gemeenten het beleid met betrekking tot het sociaal netwerk bij de re-integratie kunnen invullen. Onderstaande taken en verantwoordelijkheden vloeien met name voort uit de handreiking van het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-gedetineerden¹¹, de bijbehorende wetteksten en de website van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.¹²

Dienst Justitiële Inrichtingen

Binnen tien dagen na aanvang van de detentieperiode wordt er door middel van een gesprek bepaald of er een hulpvraag is vanuit de gedetineerde met betrekking tot zijn huidige sociaal netwerk, en/of een ondersteunend en positief sociaal netwerk. Zo wordt er bijvoorbeeld gevraagd of de gedetineerde zorg draagt voor zijn/haar kinderen of ouders. Wanneer dit het geval is, zoekt de casemanager van de PI of een reclasseringswerker direct contact met de gemeente van herkomst. De gemeente kan dan de juiste hulpverlening inschakelen voor de zorgbehoevende personen.

Al tijdens de detentieperiode is het de taak van de DJI om de gedetineerde te ondersteunen bij het onderhouden van sociale contacten. Zo mogen gedetineerden minimaal één keer per week tien minuten telefoneren.¹³ Daarnaast is het voor de gedetineerde toegestaan om brieven te schrijven/ontvangen en minimaal één uur per week bezoek te krijgen.¹⁴ De kosten van het telefoneren en het schrijven van brieven komen voor rekening van de gedetineerde.¹⁵ De directeur van de desbetreffende gevangenis kan te allen tijde besluiten deze vrijheden te beperken wanneer de veiligheid van de gevangenis of de openbare orde in gevaar komen.¹⁶

Binnen de PI Arnhem is er een pilot 'systeemgericht werken' gestart met betrekking tot het sociaal netwerk. In deze pilot wordt er onderzocht hoe het sociaal netwerk van een gedetineerde meer betrokken kan worden bij de re-integratie. Tot op heden zijn er bij de twintig lopende trajecten al een aantal mooie resultaten geboekt, zoals gesprekken tussen vastgelopen relaties en gesprekken met ketenpartners. De doelstelling van deze PI is om hun systeemgerichte methodiek door te spelen naar de andere PI's in Nederland.¹⁷

Gemeenten

Gemeenten (en de Reclassering) worden door het bestuurlijk akkoord voortaan al vanaf het begin van de detentie betrokken bij pogingen om voortgang te boeken op de basisvoorwaarden (huisvesting, werk, inkomen, schulden, zorg en sociaal netwerk) bij de gedetineerde. De gemeente heeft de regie op het proces. De Reclassering kwam voorheen pas aan het eind van de detentie in actie. Nu wordt er al in de gevangenis met de casemanager en samen met de gedetineerde een persoonsgericht re-integratieplan opgesteld. Op deze manier zien zij het verloop van de

---

¹¹ VNG 2019.

¹² VNG onbekend.

¹³ Art. 39 Pbw

¹⁴ Art. 36 jo. 38 Pbw

¹⁵ Art. 36 lid 1 jo. 38 lid 1 Pbw

¹⁶ Art. 36 lid 4 Pbw

¹⁷ DJI 2018.

gevangenisstraf en kunnen zij op dag één al afspraken maken voor terugkeer in de samenleving. De gemeente (of de Reclassering) heeft na het verblijf de casusregie op de re-integratie.¹⁸

Na een melding vanuit de DJI aan het Veiligheidshuis dat er een ouder/mantelzorger in detentie zit, zorgt het Veiligheidshuis ervoor dat, indien nodig, de gemeente wordt ingelicht voor snelle en juiste hulpverlening voor de achterblijvende personen.

Bij het re-integratieproces van een ex-gedetineerde maakt de gemeente zoveel mogelijk gebruik van de steun vanuit het eigen sociaal netwerk van de ex-gedetineerde. Men noemt dit de systeemgerichte aanpak. De gemeente ondersteunt de ex-gedetineerde met als doel het eigen sociaal netwerk te verbreden. Hierbij wordt hulp ingezet van bijvoorbeeld sportverenigingen en/of clubs. Daarnaast zet de gemeente zich in om al bestaande sociale relaties te versterken of eventueel te herstellen door middel van bijvoorbeeld bemiddelingsgesprekken en/of gesprekken met ketenpartners (zoals jeugdzorg). Dit kan worden gefinancierd vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.¹⁹ Dit is een aanvulling op wat de gedetineerde zelf kan en op wat zijn sociaal netwerk kan doen.

Gemeente Groningen

Bij het WIJ-team van de gemeente Groningen kunnen burgers uit de wijk aankloppen met verschillende vraagstukken. De medewerkers van het WIJ-team zijn gespecialiseerd op allerlei verschillende gebieden en kunnen de burgers eventueel doorverwijzen naar een bepaalde organisatie. Het WIJ-team ondersteunt ook ex-gedetineerden die (opnieuw) in de wijk komen wonen. De medewerkers kunnen bijvoorbeeld ondersteuning bieden om de sociale cohesie in de wijk te vergroten. Op die manier krijgt de ex-gedetineerde meer contact met anderen, en dit zou de kans op recidive kunnen verkleinen. Een ex-gedetineerde kan ook voor andere vraagstukken aankloppen bij het WIJ-team. Bijvoorbeeld voor vragen over uitkeringen, schulden en huisvesting kan de ex-gedetineerde advies vragen van het WIJ-team. Het WIJ-team werkt in opdracht van de gemeente Groningen. De gemeente Groningen heeft in totaal dertien WIJ-teams onder zich, verspreid over verschillende wijken.²⁰

Gemeente Heerenveen

In de gemeente Heerenveen en de kleinere dorpjes eromheen is er juist niet voor een sociaal team gekozen. Er wordt in Heerenveen ingezet op verschillende hulpverleningsvragen, verslavings-, psychische problematiek. Volgens de teamleider van Sociaal Domein in Heerenveen loop je te veel risico je specialisme kwijt te raken als er in een team met generalisten wordt gewerkt.²¹

De belangrijkste gemeenschappelijke partners die samenwerken zijn, 'de meitinkers' (Fries voor meedenkers), de wijk-GGD'er en de procesregisseur. 'De meitinkers' zijn de toegang tot onder andere de Wmo 2015 en schuldhulp. Een inwoner uit Heerenveen die een vraag heeft over eventuele schulden neemt contact op met 'de meitinker'. Deze meitinker komt dan bij de inwoner langs binnen een week. De procesregisseurs, waar er vier van zijn in de gemeente, zijn bewakers van het totale proces, lossen problemen op en zijn de aanspreekpunten voor de ketenpartners. De

---

¹⁸ Boonstra 2019.

¹⁹ Wmo 2015.

²⁰ WIJGroningen onbekend.

²¹ VNG 2019.

GGD'er houdt zich juist specifiek bezig met het sociaal en psychische gedeelte. Verder legt een GGD'er contact, analyseert en verbindt ketens met elkaar.

De Reclassering

Volgens een officiële bekendmaking van de Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming spelen de reclasseringsorganisaties maar een beperkte rol bij de re-integratie van een gedetineerde. Alleen wanneer er na de detentieperiode justitiële voorwaarden worden verbonden aan de gedetineerde, zoals bijvoorbeeld een meldplicht of een gedragsinterventie, heeft de Reclassering een adviserende rol en een toezichtfunctie.²²

In het re-integratietraject van de gedetineerde komt de Reclassering dus vooral om de hoek kijken met gedragsinterventies die het sociaal netwerk kunnen beïnvloeden. Zo is er een training bij de Reclassering Nederland die 'caring dads' wordt genoemd.²³ Deze training richt zich op ex-gedetineerden die in de gevangenis hebben gezeten vanwege kindermishandeling of huiselijk geweld. In de training wordt er specifiek op de verantwoordelijkheid van de rol als vader en opvoeder ingegaan. Ook wordt er veel aandacht besteed aan de behoeften van het kind en die van de moeder. Deze training ondersteunt het sociaal netwerk op een positieve manier door te werken aan de band tussen vader en kind en tussen de ouders onderling.

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming geeft als advies om de Reclassering een (adviserende) rol te geven bij de screening van gedetineerden bij binnenkomst in de gevangenis. De Reclassering kan op deze manier, door middel van de instrumenten waarover zij beschikken, een inschatting maken over de juiste zorg en een goed re-integratietraject voor de gedetineerde. Op dit moment zijn hier een aantal instanties mee aan het experimenteren, zoals het Justitieel Complex Zaanstad en het Veiligheidshuis.

3.4 Evidence based methodieken in de sociale wetenschap

In onderstaande alinea's wordt uitgelegd wat evidence based methodieken zijn en welke toegepast zouden kunnen worden bij de re-integratie van (ex-)gedetineerden.

Evidence based houdt in dat je met je beschikbare kennis gaat kijken wat het beste werkt en wat juist niet werkt.²⁴ Bij evidence based werk je in principe met een driehoek. Als er niet gehouden wordt aan de drie hoeken van de driehoek, werk je niet volgens de evidence based methode. De beste beschikbare kennis komt uit drie bronnen: wetenschappelijke kennis, professionele expertise en coachee waarden en voorkeuren.²⁵

Veel misdrijven worden gepleegd door personen die al eens eerder in aanraking zijn geweest met justitie, zogenaamde recidivisten. Beleidsmaker vinden het belangrijk om de kans op recidive te verkleinen. Er is veel onderzoek gedaan met als doel de kans op recidive te verkleinen en te beïnvloeden. Als beleidsmaker is het onbegonnen werk om alle onderzoeken bij te houden, daarom

---

²² Afdeling advisering onbekend.

²³ Reclassering onbekend.

²⁴ De Kennis – Blogs 2015.

²⁵ Waardigheid en trots 2018.

is er een recidive-model ontwikkeld. Dit model is opgeknipt in vijf delen en één daarvan bestaat uit de pro-sociale relaties. Pro-sociale relaties zijn relaties die een positief effect hebben op een ander.²⁶

Dit recidive-model heeft als doel ervoor te zorgen dat beleidsmakers gemakkelijk kennis en onderbouwing kunnen vinden voor hun recidivebeleid. Verschillende beleidsambtenaren hebben zich met dit model beziggehouden en hebben het uitgebreid bekeken. Men kan daarom concluderen dat dit model evidence based is.

Figuur 2: Evidence Based Practice²⁷

Systemgerichte methodiek

Binnen het maatschappelijk werk wordt er veel aandacht besteed aan de systeemgerichte methodiek. In deze methodiek staat vooral het netwerk van de cliënt centraal, en niet de cliënt zelf. Er wordt vooral gekeken naar de vraag: 'Hoe kan de omgeving de persoon het beste helpen, en welke hulp kan daarbij worden geboden?'. Dat is iets anders dan de individuele methodiek, hierbij gaat het vooral om de vraag: 'Wat heeft de persoon nodig om succesvol terug te keren in de maatschappij?'. De systeemgerichte methodiek kijkt dus vooral naar het zogenoemde 'derde probleem'; hoe gaat de omgeving om met het probleem van de cliënt. En er wordt dus minder gekeken naar het zogenoemde 'eerste probleem'; welke symptomen vertoont de cliënt en welke hulp kan hierbij geboden worden. Er wordt dus vooral gewerkt aan de relaties tussen de cliënt en zijn netwerk.²⁸

Binnen de PI Arnhem is er een pilot gestart; 'systeemgericht werken'.²⁹ De coördinator van deze pilot, Sterre van Duijnhoven, geeft aan dat bij een re-integratietraject het netwerk van een gedetineerde vaak nauwelijks in beeld is. En dat terwijl er uit onderzoek is gebleken dat het sociaal netwerk juist een positieve bijdrage kan leveren aan het terugdringen van recidive.³⁰ Binnen deze pilot wordt er gewerkt aan het weer in beweging krijgen van vastgelopen relaties tussen de gedetineerde en bijvoorbeeld vrienden, familie of collega's. Wat er binnen deze pilot opvalt, is dat gedetineerden zelf vaak een enorme intrinsieke motivatie hebben om te zorgen dat het goed gaat met hun dierbaren. De meeste gedetineerden zetten zichzelf dan ook volledig in en stellen zich open voor emoties.

²⁶ Ministerie van Justitie en Veiligheid 2020.

²⁷ Idplein onbekend.

²⁸ Kemplet-instituut onbekend.

²⁹ DJI 2018.

³⁰ De Cuyper 2015.

Hierdoor kan er gewerkt worden aan de vastgelopen relaties. Binnen deze pilot zijn er al een aantal mooie resultaten behaald, zoals het contact wat hersteld is tussen vader en zoon en het aanvaarden van thuishulp voor de partner van een gedetineerde.³¹

Sociale netwerkstrategie

De sociale netwerkstrategie is een strategie die wordt gebruikt binnen het maatschappelijk werk.³² Deze strategie helpt de cliënten om hun sociaal netwerk te vergroten of te versterken. Door dit sociaal netwerk te vergroten, kunnen zij de problemen die ze hebben bespreken met hun sociaal netwerk. Hierdoor wordt de last die de cliënt van de problemen ondervindt verdeeld over meerdere mensen, die eventueel zelfs de cliënt zouden kunnen helpen. De sociale netwerkstrategie gaat ook uit van de eigen kracht van de cliënt en zijn sociaal netwerk.³³ De hulpverleners die de cliënt inschakelt blijven maar tijdelijk in het leven van de cliënt. Daarom is het juist erg belangrijk om vrienden en familie in te kunnen schakelen bij problemen, omdat zij vaak een duurzame relatie met de cliënt hebben. De strategie is erop gericht dat de cliënt samen met familie en vrienden een actieplan maakt, daarna de taken uit dit plan verdeelt en als laatst samen de plannen uitvoert. De cliënt raakt vaak enthousiast wanneer er blijkt dat veel vrienden en familieleden bereid zijn om mee te denken en te helpen.³⁴ Hierdoor wordt de motivatie van de cliënt om mee te werken vergroot. Overigens is het doel van deze strategie niet om professionele hulpverlening te vermijden. Professionele hulp kan juist heel goed een onderdeel zijn van het actieplan.

Eigen Kracht Conferentie (EKC)

De Eigen Kracht Conferentie is bedoeld voor mensen die bepaalde problemen willen oplossen door middel van hun eigen kracht en die van zijn of haar sociaal netwerk. Bij problemen kan men bijvoorbeeld denken aan het herstellen van sociale banden na een misdrijf, overtreding of onderlinge conflicten. Het doel van deze conferentie is om via het sociaal netwerk de informele steun van deze mensen aan de persoon te bevorderen. Samen werken aan oplossingen, dat is het idee van de EKC. Vanuit de eigen krachtcentrale worden EKC-coaches opgeleid, die de conferentie tussen professionals, de cliënt en zijn/haar sociaal netwerk begeleiden. De conferentie bestaat uit drie fases. In de eerste fase vindt er een informatie-uitwisseling plaats tussen professionals en deelnemers, zodat de deelnemers ideeën krijgen over hoe ze het probleem kunnen aanpakken. In de tweede fase delen de cliënt en zijn of haar sociaal netwerk hun meningen en gevoelens met elkaar, om zo een duidelijk beeld te hebben van hoe iedereen in de situatie staat. In de slotfase wordt er dan gewerkt aan een actieplan door de cliënt en zijn sociale kring. In dit plan staat beschreven hoe de problemen worden aangepakt en welke middelen daarvoor nodig zijn. Uit verschillende enquêtes die zijn afgenomen na de conferentie blijkt dat de deelnemers het gemaakte plan erg waarderen en steeds vaker in hun eigen kring een oplossing zoeken, omdat ze zich gesteund voelen door de betrokkenheid van hun sociaal netwerk. Ook nemen de deelnemers vaker eigen verantwoordelijkheid voor hun situatie.³⁵

---

³¹ DJI 2018.

³² Mijn.bsl 2015.

³³ Kennisplein 2018.

³⁴ Movisie 2014.

³⁵ Movisie onbekend.

3.5 Samenvatting

De onderbouwing die ten grondslag ligt aan de toevoeging van het leefgebied 'sociaal netwerk' in het bestuurlijk akkoord is dat het sociaal netwerk dient als een beschermende factor, ter voorkoming van recidive. Het is namelijk bewezen dat vrienden en familieleden de leefomstandigheden van (ex-)gedetineerden kunnen verbeteren en daarmee de kans op recidive kunnen verkleinen.

De taken en verantwoordelijkheden van de instanties met betrekking tot de inzet van het sociale netwerk in de re-integratie van ex-gedetineerden verschillen per instantie.

Bij de DJI bestaat dit uit het ondersteunen bij en het onderhouden van de sociale contacten van de gedetineerde. De taak van de DJI is daarnaast om de systeemgerichte methodiek, die wordt gebruikt in de PI Arnhem, ook naar de andere PI's in Nederland door te spelen.

De gemeenten hebben voornamelijk de regie op het hele sociale proces. De medewerkers van de gemeenten bieden ondersteuning en beantwoorden vraagstukken van (ex-)gedetineerden en de achterblijvers in hun wijk. Deze vragen kunnen gaan over uitkeringen, schulden of huisvesting.

De taak van de Reclassering is beperkt bij de re-integratie van de (ex-)gedetineerden. De verantwoordelijkheid begint vooral na de detentieperiode, wanneer er justitiële voorwaarden verbonden worden aan de (ex-)gedetineerden.

Er zijn verschillende methodieken die gebruikt kunnen worden bij de inzet van het sociale netwerk tijdens de re-integratie van ex-gedetineerden. Er kan gebruik worden gemaakt van de systeemgerichte methodiek, de sociale netwerkstrategie en ook van de EKC, de Eigen Kracht Conferentie. De Sociale Netwerkstrategie wordt gebruikt in het maatschappelijk werk en zorgt ervoor dat personen hun sociaal netwerk vergroten of versterken. Het doel van deze strategie is dat personen hun problemen met andere mensen kunnen bespreken zodat zij niet alleen de last dragen. Binnen de systeemgerichte methodiek staat het sociaal netwerk van de persoon centraal, meer dan de persoon zelf. Hier wordt de focus vooral gelegd op hoe de omgeving de persoon het beste kan helpen en wat voor hulp daarbij zou kunnen worden aangeboden. De naam, Eigen Kracht Conferentie, zegt het al. Deze is bedoeld voor mensen die hun problemen willen oplossen door middel van hun eigen kracht en die van zijn of haar sociaal netwerk.

3.6 Onderzoekspunten

Vanuit het theoretisch kader zijn een aantal vragen onbeantwoord gebleven. Deze zullen worden onderzocht in de praktijk. Hier komen de volgende onderzoekspunten uit voort:

- In hoeverre zijn de werkwijzen binnen de instanties veranderd na de toevoeging van het sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord?
- Welke definitie van het begrip 'sociaal netwerk' hanteren de instanties?
- In hoeverre zijn medewerkers van de instanties op de hoogte van de toevoeging in het bestuurlijk akkoord?

Deze onderzoekspunten hebben geleid tot de interviewvragenlijst, die te vinden is als bijlage 1 op pagina 38.

Hoofdstuk 4 - Resultaten van het praktijkonderzoek

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het praktijkonderzoek besproken. Hiervoor is er gebruik gemaakt van een interview onderzoek. In paragraaf 4.2 van dit hoofdstuk wordt er ingegaan op het interview onderzoek. In paragraaf 4.2.1 wordt er gekeken naar de werkwijze met betrekking tot het sociaal netwerk en de veranderingen die het bestuurlijk akkoord teweeg heeft gebracht. In paragraaf 4.2.2 wordt er gekeken naar de ervaringen van het sociaal netwerk van (ex-)gedetineerden met hoe zij betrokken worden bij de re-integratie van (ex-)gedetineerden volgens de instanties. In paragraaf 4.3 zullen de conclusies die uit dit onderzoek gebleken zijn naar voren komen.

Door middel van dit onderzoek kan er antwoord worden gegeven op de volgende vragen:

- Hoe gaan de gemeenten Groningen, Heerenveen, de Reclassering de DJI om met de toevoeging van het nieuwe leefgebied 'sociaal netwerk' en wat is precies hun werkwijze met betrekking tot het sociaal netwerk?
- Wat vinden (ex-)gedetineerden van de manier waarop het sociaal netwerk is betrokken ten tijde van re-integratie door de betrokken instanties?

4.2 Interviewonderzoek

In deze paragraaf wordt besproken wat er uit de interviews is gebleken. Er hebben in totaal vier interviews plaatsgevonden. Deze hebben plaatsgevonden met een medewerker van het forensisch team van WIJ Groningen, een casemanager binnen de DJI Leeuwarden, een medewerker van de gemeente Heerenveen en een toezichthouder binnen de Reclassering. In paragraaf 4.2.1 wordt besproken wat de huidige werkwijze is met betrekking tot het sociaal netwerk binnen deze instanties en in hoeverre deze werkwijze verandert wanneer er een verandering optreedt in een bestuurlijk akkoord. In paragraaf 4.2.2 wordt besproken wat de ervaringen zijn van (ex)gedetineerden wat betreft het betrekken van het sociaal netwerk bij de re-integratie en wat de ervaringen zijn van het sociaal netwerk zelf. De interviewvragen die zijn gebruikt tijdens de interviews zijn in te lezen in bijlage 1 op pagina 38. De uitgetypte interviews zijn in te zien in bijlage 2 op pagina 39.

Werkwijze binnen de instanties en de veranderingen door het bestuurlijk akkoord met betrekking tot het sociaal netwerk

Gemeente Groningen

De definitie van het begrip 'sociaal netwerk' die wordt gebruikt binnen de gemeente Groningen is erg breed. Iedereen die voor de gedetineerde belangrijk is wordt gezien als sociaal netwerk. In de regel is het zo dat gezinnen van (ex-)gedetineerden als eerst worden benaderd als sociaal netwerk. Mocht er vervolgens verdere uitbreiding nodig zijn dan valt ook deze uitbreiding onder het sociaal netwerk.

Uit het interview is gebleken dat binnen het WIJ-team op verschillende manieren contact kan worden gelegd met het sociaal netwerk. Wanneer een persoon uit een wijk waar het WIJ-team

werkzaam is in detentie wordt geplaatst, wordt er een melding van gemaakt bij het Veiligheidshuis. Zij gaan kijken voor wie deze melding belangrijk is. Wanneer het Veiligheidshuis vindt dat het WIJ-team moet worden ingeschakeld, bijvoorbeeld wanneer er nog een gezin van de persoon in de wijk woont, dan gaat het forensisch WIJ-team aan de slag. Zij benaderen de gezinnen en verdere belangrijke contacten, maar alleen met toestemming van de gedetineerde (tenzij er bezwarende belangen zijn). Ook praten zij via de casemanager van de PI met de gedetineerde zelf over het sociaal netwerk en proberen ze te helpen waar ze kunnen. Het is casusafhankelijk hoe het contact met het sociaal netwerk wordt gelegd. Ter verduidelijking volgt hier een voorbeeld:

“Vader zat in detentie en zijn zoon had hier erg veel last van. De zoon kon bij weinig mensen terecht met zijn verhaal en voelde zich steeds ellendiger. Een medewerker van het forensisch WIJ-team is toen met de vader in de penitentiare inrichting gaan praten. In het begin wilde hij niet dat iemand wist van zijn detentie, daar schaamde hij zich voor. De medewerker heeft toen uitgelegd wat de situatie van zijn zoon was en dat de voetbalcoach goed als vertrouwenspersoon zou werken. Vader kende deze man ook en heeft uiteindelijk toestemming gegeven aan de WIJ-medewerker om de coach te benaderen. Dit was erg fijn voor de zoon en ook de coach heeft dit contact als erg fijn ervaren.”

Binnen het WIJ-team komen ontzettend veel verschillende casussen binnen. Bij het WIJ-team kan men namelijk terecht met verschillende hulpvragen. Contact met het sociaal netwerk kan door een medewerker van het WIJ-team worden gezocht door simpelweg aan te bellen bij de woning, door te bellen, of door een brief of e-mail te sturen. In het interview werd aangegeven dat binnen het WIJ-team de betrokkenheid in de buurt groot is en daardoor het sociaal netwerk vaak al bekend is binnen de medewerkers. Gevolg hiervan is dat het contact vaak op laagdrempelige manier kan worden gelegd met het sociaal netwerk omdat deze mensen (de buurtbewoners) de medewerkers van het WIJ-team al kennen.

Het forensisch WIJ-team is één van de eerste gemeentelijke teams van Nederland die zich naast de gedetineerde erg richt op het sociaal netwerk om een gedetineerde heen. Zo benaderen ze bijvoorbeeld meteen de gezinnen van de gedetineerde na een melding van het Veiligheidshuis. Dit doen zij al sinds dit forensisch team is opgericht. Nog voor de toevoeging van het sociaal netwerk aan het bestuurlijk akkoord waren zij al erg bezig met het betrekken van het sociaal netwerk tijdens detentie en bij het re-integratieproces van de gedetineerde. Zij werken elke dag met de praktijk en geven aan dat zij niet per se bezig zijn met eventuele veranderingen in het bestuurlijk akkoord. De respondent heeft aangegeven de vijf leefgebieden uit het bestuurlijk akkoord wel te kennen, maar deze ‘checklist’ veel te minimaal vindt voor een goede re-integratie. Het forensisch team kijkt liever naar het totaalplaatje en de context van de casus. Het is dus duidelijk geworden dat de gemeente Groningen haar werkwijze niet heeft aangepast na de toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord.

Gemeente Heerenveen

De definitie van het begrip ‘sociaal netwerk’ die binnen de gemeente Heerenveen wordt gebruikt is wederom heel breed. Het sociaal netwerk kan eigenlijk iedereen omvatten van buurvrouw tot vrienden. In ieder geval is het sociaal netwerk het gezin van een persoon. Het gezin wordt binnen de gemeente Heerenveen gezien als belangrijkste factor van het sociaal netwerk. Hierbij speelt mee dat

eventuele kinderen en ouders in de door de gemeente Heerenveen gebruikte systemen al staan geregistreerd. Deze gegevens zijn daarom snel en makkelijk in te zien.

Uit het interview is gebleken dat het erg casusafhankelijk is op welke manier er door de gemeente Heerenveen contact wordt gezocht met het sociaal netwerk. Contact kan alleen bestaan bij toestemming van de gedetineerde. In sommige gevallen wordt een brief gestuurd naar iemand uit het sociaal netwerk. Hierin wordt iemand uitgenodigd om eens op gesprek te komen. Soms is het sociaal netwerk al in beeld bij de gemeente en kan er makkelijker contact worden gelegd bijvoorbeeld in een gesprek. Er kan ook worden gebeld naar het sociaal netwerk. Op de vraag of er iets verandert in de werkwijze binnen de gemeente wanneer er een wijziging wordt gepubliceerd in een bestuurlijk akkoord gaf de respondent het volgende antwoord:

“Het wordt eigenlijk niet opgepikt, we krijgen misschien wel een mail maar deze wordt nauwelijks gelezen. Als het gaat om de toevoeging van het sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord: Het sociaal netwerk is logisch om erbij te betrekken. Wij hebben elke dag met de praktijk te maken en wij kijken niet per se naar een kleine verandering. Alsof wij het sociaal netwerk dan altijd links hebben laten liggen... Wij hebben niet ineens onze werkwijze aangepast want wij betrekken het sociaal netwerk altijd al.”

Uit het interview is gebleken dat de gemeente Heerenveen haar werkwijze niet heeft aangepast naar aanleiding van de toevoeging van het sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen. Zij waren ook niet op de hoogte van dit specifieke bestuurlijk akkoord.

Reclassering

De definitie van het begrip ‘sociaal netwerk’ die binnen de Reclassering wordt gehanteerd is wederom erg breed. Het sociaal netwerk omvat eigenlijk iedereen over wie de cliënt het heeft. Het contact met het sociaal netwerk wordt binnen de Reclassering alleen gelegd wanneer daar toestemming voor wordt gegeven door de client. De respondent zei hier het volgende over:

“Wanneer een cliënt niet wil dat wij contact opnemen met iemand uit zijn sociaal netwerk, gebeurt dit ook niet. Dit mogen wij niet doen volgens de richtlijnen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.”

Hoewel er zonder toestemming dus geen contact mag worden gezocht met het sociaal netwerk, wordt daar wel erg op aangestuurd bij de cliënt. Het is belangrijk voor de Reclassering om contact te hebben met het sociaal netwerk omdat het sociaal netwerk veel invloed kan uitoefenen op de persoon zelf. Wanneer een cliënt een bepaalde persoon vaak noemt wordt door een medewerker binnen de Reclassering voorgesteld om deze persoon uit te nodigen om een spreekuur bij te wonen. Mocht dat niet comfortabel zijn voor partijen wordt er voorgesteld om te bellen met deze persoon.

De respondent gaf aan dat er binnen de Reclassering niet met het bestuurlijk akkoord wordt gewerkt. Zij waren dan ook niet op de hoogte van de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in dit bestuurlijke akkoord. Waar wel mee wordt gewerkt is de Risicotaxatie (hierna: RISC) om te bepalen of iemand een goede of slechte invloed op iemand heeft. RISC is een risicotaxatie- en adviesinstrument waarmee op gestructureerde wijze de risico- en beschermende factoren in beeld

worden gebracht. Op basis daarvan wordt een inschatting gemaakt van het recidiverisico en wordt een advies geformuleerd over bijzondere voorwaarden. Verder maakt de Reclassering vooral gebruik van eigen beleid. Dit beleid, en daarmee de werkwijze binnen de Reclassering, verandert door maatschappelijke ontwikkelingen die spelen. In plaats van de bekende vijf leefgebieden wordt binnen de Reclassering gewerkt met tien leefgebieden. Het verschilt per cliënt aan welk leefgebied de meeste aandacht wordt besteed. Het sociaal netwerk is één van de tien leefgebieden die binnen de Reclassering al werd gebruikt. Er bestaat daarom geen verschil tussen de werkwijze binnen de Reclassering voor en na de toevoeging van het sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord.

Dienst Justitiële Inrichtingen

De definitie van het begrip 'sociaal netwerk' die binnen de DJI wordt gehanteerd ziet vooral op het gezin. Het gezin wordt bij de intake, wanneer een gedetineerde binnen komt, uitgebreid besproken. Er wordt dan gevraagd of de gedetineerde een gezin heeft. Met de door de gedetineerde genoemde personen wordt contact gezocht door de gezinsfunctionaris, na toestemming van de gedetineerde. Het gezin wordt als belangrijkste gezien omdat de gedetineerde, na afloop van detentie, daar vaak naar terug gaat. Het contact met het sociaal netwerk kan op verschillende manieren worden gelegd. Een echt gesprek tussen sociaal netwerk en gedetineerde kan alleen plaatsvinden in de gevangenis zelf. Daarnaast kan er worden gebeld met video, kan er worden getelefoneerd, en is het zelfs mogelijk voor bepaalde gedetineerden om op video een verhaaltje in te spreken die vervolgens thuis door de kinderen zelf kan worden afgespeeld.

In de regel bestaat er alleen contact tussen een gedetineerde en het sociaal netwerk wanneer alle partijen daarmee instemmen. Dan gaat het over het sociaal netwerk en de gedetineerde, maar ook over de DJI zelf.

Volgens de respondent heeft het contact tussen gedetineerde en zijn/haar sociaal netwerk een positieve invloed op het verminderen van recidive. Dit komt vooral omdat de gedetineerde betrokken wordt bij het leven van zijn dierbaren. De gedetineerde ziet bijvoorbeeld dat zijn kinderen gaan studeren of naar een feestje gaan en baalt vervolgens dat hij dit mist. De gevolgen van daden worden op zulke momenten vaak duidelijk bij een gedetineerde. Het besef komt sneller wanneer het contact goed is tussen een gedetineerde en bijvoorbeeld zijn kind. De gedetineerde realiseert zich volgens de respondent sneller dat hij bepaalde handelingen niet meer moet verrichten wanneer hij actief betrokken wil zijn in het leven van zijn kind. Volgens de respondent heeft dit te maken met de intrinsieke en extrinsieke motivatie. Doordat het contact goed in stand blijft ga je van een extrinsieke motivatie (prikkel van buitenaf), naar een intrinsieke motivatie (prikkel van binnenuit). De intrinsieke motivatie wordt gezien als een waardevollere motivatie omdat deze vanuit de persoon zelf komt, in plaats van uit buitenaf.

De gezinsfunctionaris is de persoon binnen de DJI die zich focust op het sociaal netwerk van de gedetineerde. Deze persoon probeert het beeld van de gedetineerde volledig te krijgen als het gaat om het sociaal netwerk. De gezinsfunctionaris zoekt contact met de gemeente, eventueel het WIJ-team van de plaats van herkomst en gaat met hen in gesprek. Ook zoekt hij/zij contact met het Veiligheidshuis. Samen bespreken zij de mogelijkheden om het sociaal netwerk van de gedetineerde te betrekken tijdens detentie. Zo worden er in de PI bijvoorbeeld speciale vader-kind dagen georganiseerd, waar vader en kind in een ongedwongen sfeer aan leuke activiteiten kunnen

deelnemen. Zo wordt er binnen de PI gewerkt aan de sociale banden tussen de gedetineerde en zijn of haar netwerk.

De DJI vermeldt dat er altijd al wel wat aandacht is geweest voor het sociaal netwerk, maar omdat het wettelijk niet was vastgelegd was hier weinig personeel en geld voor. Nu zijn er bijvoorbeeld binnen de gemeente nazorg-coördinatoren, die zich veel beter bezig kunnen houden met de re-integratie en ook het sociaal netwerk daaromheen. Deze nazorg-coördinatoren zijn pas gekomen na het wettelijk vastleggen in de wet Straffen en Beschermen, die op 1 mei 2021 in werking treedt³⁶.

Sinds het kabinet het wetsvoorstel Straffen en Beschermen op 21 juni 2020 heeft aangenomen, zijn er binnen de DJI een aantal wijzigingen doorgevoerd. Er werd altijd al gebruik gemaakt van een actielijst, die gebruikt werd voor de re-integratie van gedetineerden. In deze actielijst werden de vijf leefgebieden benoemd, en sinds de aanneming van de wet Straffen en Beschermen is het sociaal netwerk als leefgebied toegevoegd. Omdat het sociaal netwerk sinds kort dus in de actielijst is opgenomen, kunnen medewerkers er niet meer omheen. Er moet namelijk iets op papier komen over het sociaal netwerk, anders wordt er tijdens het multidisciplinair overleg naar gevraagd. Tijdens dit overleg tussen het unithoofd, de medische dienst, de arbeidsbegeleiders en de casemanager wordt de actielijst besproken. Er wordt dan gekeken naar wat er al gedaan is, waar de verbeterpunten zitten en hoe ze de re-integratie van de gedetineerde verder gaan aanpakken. Na de aanneming van het wetsvoorstel Straffen en Beschermen is er een folder over deze wet verspreid onder het personeel. In deze folder wordt er uitgelegd wat de wet precies inhoudt en wat er gaat veranderen. Sinds deze aanneming is er dus wel degelijk iets veranderd in de werkwijze. Het sociaal netwerk moet worden meegenomen in de actielijst en worden besproken met de gedetineerde en het sociaal netwerk zelf.

De respondent noemt als belangrijkste leefgebieden de financiën en de huisvesting. Dit zijn twee gebieden waar het vaak als eerst over gaat, want als dit niet staat valt alles in elkaar. Maar al snel gaat het over de relaties tussen het sociaal netwerk en de gedetineerde. Dit nieuwe leefgebied wordt dus zeker als een toegevoegde waarde gezien.

Ervaringen sociaal netwerk (ex-)gedetineerden met hoe zij betrokken worden bij de re-integratie van (ex-)gedetineerden volgens de instanties

Gemeente Groningen

Uit het interview is gebleken dat er wisselende ervaringen bestaan binnen het sociaal netwerk. Sommige personen vinden het heel fijn wanneer er aan ze wordt gevraagd hoe het met ze gaat omdat zij zich soms vergeten voelen. Wanneer iemand detentie in gaat draait het vaak alleen om deze persoon, terwijl er een sociaal netwerk achterblijft. Voor het sociaal netwerk valt het in detentie raken van een dierbare soms erg zwaar. Deze personen vinden het erg fijn wanneer het WIJ-team aandacht aan ze besteedt en vraagt hoe het met ze gaat. Echter bestaat er ook een groep mensen die contact niet als prettig ervaren. Zij mijden het contact met de medewerkers liever. Redenen die daarvoor gegeven worden zijn angst om iets verkeerd te zeggen ten nadele van de gedetineerde dierbare of schaamte. Daarnaast bestaat er ook een groep mensen die geen behoefte

---

³⁶ Rijksoverheid 2020.

hebben aan contact met medewerkers van het WIJ-team en daarom niet ingaan op de uitnodiging voor een gesprek.

Gemeente Heerenveen

Uit het interview met de medewerker van gemeente Heerenveen is gebleken dat er verschillend wordt gereageerd op het contact dat zij met het sociaal netwerk zoeken. Sommigen zijn erg terughoudend en willen eigenlijk geen contact. Dit heeft verschillende redenen. Het kan zijn dat de persoon geen behoefte heeft aan contact met de gedetineerde. Soms komen de betrokkenen hier later ook op terug. Hiervan heeft de respondent een voorbeeld gegeven:

“We hebben een tijdje terug iemand gehad die veel problematiek had en waar wij niet goed mee in gesprek kwamen. Wij zagen dat hij eerder bij zijn zus had gewoond. We hebben toen een brief gestuurd naar de zus met daarin de vraag of ze eens op gesprek zou willen komen. In eerste instantie kregen we daar geen reactie op. Nu bleek dat ze zelf grote zorgen had en de brief had bewaard. Deze had ze doorgestuurd naar haar vader en de vader had nu contact met ons opgenomen.”

Ook zijn er mensen uit het sociaal netwerk die het juist erg fijn vinden dat er naar ze wordt gevraagd. Het draait vaak allemaal om de gedetineerde, terwijl het sociaal netwerk ook behoefte kan hebben aan een gesprek. In het interview werd er aangegeven dat de meningen over het contact wat er gezocht is ongeveer 50/50 zijn.

Reclassering

Het komt voor dat de cliënt zelf niet wil dat er contact op wordt genomen met het sociaal netwerk. Het komt echter ook voor dat personen uit het sociaal netwerk zelf aangeven niet mee te willen werken. Dit kan verschillende redenen hebben. Soms heeft het delict wat de persoon gepleegd heeft zo'n grote impact gehad op de mensen nabij de persoon, dat ze liever (tijdelijk) geen contact willen. De Reclassering heeft altijd toestemming nodig van de gedetineerde om contact op te nemen, anders handelen ze in strijd met de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Wanneer de Reclassering merkt dat een persoon vaak over iemand vertelt, stellen ze voor om deze persoon een keer mee te nemen naar het spreekuur. Het is vervolgens aan de persoon zelf om te beslissen of hij of zij dit prettig vindt. De Reclassering kan hem of haar niet dwingen.

Dienst Justitiële Inrichtingen

Over het algemeen wordt het erg op prijs gesteld dat contact mogelijk is tussen de gedetineerde en het sociaal netwerk. De respondent heeft hiervan een voorbeeld gegeven:

“Ik heb wel telefoongesprekken gehad in het verleden van moeders die het niet meer zagen zitten, omdat ze op een gegeven zeiden ‘ja mijn kind is aan het puberen doordat vader er niet is met een beetje een strakke hand. Ik heb ‘m niet meer onder controle, hij gaat de straat op zonder mijn toestemming.’ Dan voel je al aan: hier is iemand bij nodig. Als er dan de ouder bij komt, dan wel op afstand, helpt dat.”

Tachtig tot negentig procent van het sociaal netwerk is erg positief over het contact met de gedetineerde. Een voorwaarde is dan wel dat de relatie tussen beiden goed zit. Wat er vaak wordt gezien is dat het sociaal netwerk minder snel contact wil leggen bij een geweldsincident. Wordt er

een delict op financieel gebied gepleegd dan zijn ze sneller bereid om mee te werken aan de re-integratie. Ook ziet de respondent dat het sociaal netwerk erg kan meehelpen om de kans op recidive te verkleinen. Een vader ziet door het contact via de telefoon of beeldbellen wat zijn kinderen meemaken, en wil daar natuurlijk graag bij zijn. Elke mijlpaal wordt gevierd zonder hem en dat doet pijn. Juist daarom willen de gedetineerden zo snel mogelijk weer uit de gevangenis, om zo weer bij hun kinderen en vrouw te kunnen zijn. Ook wordt er vaak beseft dat ze beter niet opnieuw de fout in kunnen gaan, want dan zullen ze hetzelfde gevoel ervaren.

Kinderen van vaders uit de PI vinden het eerst vaak erg spannend om in de gevangenis te komen voor bijvoorbeeld een vader-kinddag. Maar eenmaal aangekomen wordt door de speciaal ingerichte ruimte de spanning snel weggenomen. Wanneer de medewerkers merken dat het kind het niet fijn vindt om zijn of haar vader te spreken, wordt er snel gehandeld en zal het contact voor een tijdje worden verbroken.

4.3 Conclusies

Uit bovenstaande is gebleken dat niemand van de respondenten op de hoogte was van het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen. De toevoeging van het sociaal netwerk in dit bestuurlijk akkoord is dan ook door geen van de respondenten opgepikt. Daarnaast valt op dat het sociaal netwerk binnen elke instantie momenteel een belangrijke rol speelt. De gemeenten nemen vaak contact op met het sociaal netwerk via de telefoon of gaan op bezoek, maar alleen met toestemming van de gedetineerde. De Reclassering nodigt belangrijke personen voor de gedetineerde uit voor het spreekuur, maar ook alleen met toestemming van de gedetineerde. De DJI vraagt gelijk bij het intakegesprek met de gedetineerde al naar zijn gezin en verdere belangrijke personen, en de gezinsfunctionaris gaat daarmee aan de slag. Maar ook de DJI heeft toestemming van de gedetineerde nodig om dit te kunnen doen. Verder is duidelijk geworden dat gemeenten dezelfde werkwijze hanteren met betrekking tot het sociaal netwerk, terwijl de DJI en de Reclassering gebruik maken van een eigen beleid en werkwijze met betrekking tot het sociaal netwerk.

Het antwoord op de vraag hoe de gemeente Groningen, Heerenveen, de Reclassering en de DJI omgaan met de toevoeging van het nieuwe leefgebied 'sociaal netwerk', en wat daarnaast hun werkwijze is, is dat deze toevoeging in het bestuurlijk akkoord op de werkvloer van geen enkele instantie bekend was. De werkwijze is nog steeds, zoals hierboven omschreven, niet veranderd vóór en na de toevoeging in het bestuurlijk akkoord.

Op de vraag wat (ex-)gedetineerden vinden van de manier waarop het sociaal netwerk wordt betrokken ten tijde van re-integratie door de betrokken instanties is het antwoord dat het sociaal netwerk overwegend positief is. Over het algemeen wil het sociaal netwerk graag meewerken en is het sociaal netwerk graag betrokken. Hierop bestaan uitzonderingen. Opvallend is dat er binnen de instanties geen geluiden zijn vanuit het sociaal netwerk van een tekort aan betrokkenheid. Verder is opvallend is dat binnen elke instantie het sociaal netwerk een breed begrip is. Het is eigenlijk een allesomvattend begrip.

Hoofdstuk 5 - Analyse

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het theoretische onderzoek vergeleken worden met de resultaten van het praktijkonderzoek. Daarnaast zullen de praktijkonderzoeken onderling met elkaar worden vergeleken. In paragraaf 5.2 wordt de vergelijking tussen het theoretisch kader en de praktijk gemaakt. Hierin zullen de overeenkomsten en verschillen genoemd worden. In paragraaf 5.3 wordt de vergelijking tussen de resultaten van het interviewonderzoek gemaakt. Ook hier zullen de overeenkomsten en verschillen worden besproken.

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de volgende deelvragen:

- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de theorie en de praktijk?
- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in de praktijk onderling?

5.2 Vergelijking theorie en praktijk

In deze paragraaf zullen de overeenkomsten en verschillen tussen de theorie en de praktijk worden beschreven.

Overeenkomsten

In de theorie is vaak naar voren gekomen hoe groot de invloed is van goed contact met het sociaal netwerk op de vermindering van problematiek bij personen. In de praktijk zien de onderzoekers terug dat aan het sociaal netwerk veel aandacht wordt besteed. De urgentie om het sociaal netwerk te versterken en daarmee problematiek en recidive te verminderen lijkt te zijn opgepikt door de praktijk. Uit de interviews is gebleken dat elke instantie het sociaal netwerk hoog in het vaandel heeft. Hoewel de werkwijzen van elkaar verschillen binnen de praktijk is het doel wel hetzelfde: het sociaal netwerk inzetten om stabiliteit bij de persoon te bereiken.

Daarnaast blijkt uit de theorie (onderzoek: 'Personal networks of prisoners') dat de familie van een gedetineerde dient te worden gezien als belangrijkste punt van focus. Dit omdat de gedetineerde na de detentieperiode daar in de meeste gevallen naar terugkeert. In de praktijk zien de onderzoekers dit terug. Uit de interviews is gebleken dat bij elke instantie het gezin/de familie wordt gezien als belangrijkste focuspunt binnen het sociaal netwerk. De respondenten gaven hiervoor als belangrijkste redenen dat een persoon naar het gezin/de familie terugkeert en daarnaast dat het gezin makkelijk is in te zien in de gebruikte systemen.

Verder zien de onderzoekers een overeenkomst tussen de theorie en de praktijk met betrekking tot de DJI. In de richtlijnen is vastgelegd dat na aanvang van de detentieperiode, binnen tien dagen, door medewerkers van de DJI een intakegesprek moet worden gevoerd met de gedetineerde. In dit gesprek wordt het sociaal netwerk van gedetineerde besproken. In de praktijk zien de onderzoekers terug dat dit daadwerkelijk gebeurt binnen de DJI. De respondent die werkzaam is binnen de DJI omschreef deze exacte procedure. Hier komt de theorie en de praktijk overeen.

Een andere overeenkomst tussen praktijk en theorie binnen de DJI volgt uit het volgende. Uit de theorie is gebleken dat medewerkers van de DJI melding maken van een persoon in detentie bij het Veiligheidshuis. Wanneer het Veiligheidshuis oordeelt dat de gemeente een rol kan spelen met

betrekking tot het sociaal netwerk van gedetineerde, zullen zij de gemeente op de hoogte stellen. Uit het interview met de respondent is gebleken dat in de praktijk deze route precies wordt aangehouden binnen de DJI.

Verder is er bij de onderzoekers een andere overeenkomst opgevallen. Binnen de theorie wordt gesproken van de systeemgerichte methodiek. Deze methodiek gaat uit van het centraal stellen van het netwerk in plaats van de persoon zelf. Er wordt gefocust op de vraag hoe de omgeving de persoon het beste kan helpen, en welke hulp daar precies bij kan worden geboden. In de praktijk zien de onderzoekers deze opvatting terug bij de gemeente Heerenveen. Uit het interview met de respondent is gebleken dat ook hier wordt gefocust op wat het sociaal netwerk van een persoon kan betekenen. Hier wordt binnen de gemeente Heerenveen erg veel aandacht aan besteed. Het idee bestaat dat door het sociaal netwerk in te zetten de problematiek bij een persoon vermindert.

Verschillen

Een belangrijk verschil zien de onderzoekers tussen de theorie en de praktijk met betrekking tot het volgende. Binnen de theorie is de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in het bestuurlijk akkoord een wezenlijke verandering geweest. Het sociaal netwerk is op dat moment immers pas opgenomen in het bestuurlijk akkoord en dit was hiervoor niet het geval. In de praktijk hebben de onderzoekers geen wezenlijke verandering teruggezien sinds de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in het bestuurlijk akkoord. In de praktijk werd, ongeacht de toevoeging, het sociaal netwerk door alle instanties al breed ingezet. De onderzoekers hebben geen verandering teruggezien vanuit de theorie in de praktijk, wanneer ze kijken naar vóór en na de toevoeging.

5.3 Vergelijking praktijk onderling

In deze paragraaf zullen de overeenkomsten en verschillen tussen de praktijk onderling worden beschreven.

Overeenkomsten

Uit het praktijkonderzoek blijkt dat alle respondenten het sociaal netwerk een belangrijk onderwerp vinden. Hier wordt door alle instanties dan ook veel aandacht aan besteed, allemaal met hun eigen werkwijze. De definitie van het begrip 'sociaal netwerk' wordt door de instanties gezien als een breed begrip. De respondenten omschrijven het als alle personen die voor de persoon belangrijk zijn. Wel heeft het gezin van de persoon bij alle instanties de prioriteit.

Wat erg opvalt, is dat geen enkele instantie de toevoeging van het leefgebied 'sociaal netwerk' aan het bestuurlijk akkoord heeft opgepikt. De respondenten gaven ook aan het bestuurlijk akkoord niet te kennen of er niet mee te werken. Het zou kunnen dat de beleidsmakers van de instanties wel wisten dat het sociaal netwerk als leefgebied is toegevoegd, maar de medewerkers wisten het in ieder geval niet. Wel gaven de respondenten aan de vijf leefgebieden te kennen en (indirect) met deze leefgebieden te maken hebben.

Als laatst komt overeen dat er bij de gemeenten, de Reclassering en de DJI voor het leggen van contact met het sociaal netwerk er een toestemming is vereist van de cliënt. Wanneer ze zich hier niet aan houden handelen ze in strijd met de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Het is

dus aan de cliënt zelf om te bepalen of zijn of haar sociaal netwerk bij de hulpverlening wordt betrokken.

Verschillen

Wat opvalt is dat er door de instanties verschillend wordt omgegaan met een wetswijziging of een wetsvoorstel. De respondenten van de gemeenten geven aan dat een wijziging in de wetten vaak niet bij de medewerkers bekend is. "Wellicht dat er een mailtje wordt verstuurd, maar hier wordt amper naar gekeken", aldus de respondenten. Grote veranderingen worden via vergaderingen besproken, maar bijvoorbeeld de toevoeging van het leefgebied 'sociaal netwerk' in het bestuurlijk akkoord vindt men bij de gemeente niet relevant genoeg om een vergadering op te starten. De respondenten geven aan elke dag met de praktijk te maken te hebben, en hierbij al bezig zijn met het betrekken van het sociaal netwerk. De toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied aan het bestuurlijk akkoord heeft hun werkwijze dan ook niet veranderd ten opzichte van voor de toevoeging.

De DJI gaat anders om met nieuwe wetten of wetswijzigingen. Sinds 21 juni 2020 is het wetsvoorstel Straffen en Beschermen aangenomen door het kabinet. Sinds deze aanname, is er binnen de DJI veel aan het veranderen. De medewerkers hebben allemaal een folder gekregen met hierin de belangrijkste punten van de nieuwe wet, die relevant zijn voor hun werkwijze. Door deze nieuwe wet is het sociaal netwerk als zesde leefgebied toegevoegd aan de actielijst die men binnen de DJI hanteert. Wanneer er een gesprek plaatsvindt met een gedetineerde, moeten er dus ook zaken worden besproken over het sociaal netwerk. De DJI heeft dus wel degelijk een verandering in hun werkwijze aangebracht, maar pas na de aanname van het wetsvoorstel Straffen en Beschermen en niet na de wijziging in het bestuurlijk akkoord.

Als het gaat om de werkwijze bij het benaderen van het sociaal netwerk, hanteren de instanties ieder hun eigen werkwijze. De gemeenten komen redelijk overeen, zij benaderen dit netwerk via de telefoon of gaan op huisbezoek. Ook wordt er wel eens een brief verstuurd, maar dit is erg casusafhankelijk. De DJI stelt gelijk bij het intakegesprek al vragen over het sociaal netwerk. Wanneer er een gezin in het leven van de gedetineerde is, neemt de gezinsfunctionaris contact met ze op. Staan ze open voor contact, dan zijn er mogelijkheden om binnen de gevangenis muren het contact tussen het gezin te onderhouden. De Reclassering voert eerst een aantal gesprekken met alleen de cliënt. Mocht er worden opgemerkt dat de cliënt vaak vertelt over één of meerdere personen, dan wordt hij of zij uitgenodigd om samen met de cliënt mee te komen naar het spreekuur.

Uit de interview onderzoeken blijkt dat het sociaal netwerk om het even blij is met het contact wat de gemeente met ze zoekt. De ene helft vindt het fijn als er eens aan het gevraagd wordt hoe het met ze gaat, de andere helft wil liever niet over de situatie praten of is bang iets te zeggen ten nadele van de gedetineerde. Uit het interview met de casemanager van de PI blijkt dat het sociaal netwerk daar juist overwegend positief is over het contact wat de DJI met ze zoekt. Tachtig tot negentig procent van de benaderden ervaart het contact als positief. Bij de Reclassering loopt men erg tegen het feit aan dat de cliënt vaak zelf niet wil dat zijn sociaal netwerk met zijn of haar problemen wordt opgezadeld. Het contact tussen de Reclassering en het sociaal netwerk verloopt daarom moeizaam.

Hoofdstuk 6 - Conclusie

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal door middel van de belangrijkste resultaten uit het theoretisch onderzoek, het praktijkonderzoek en de analyse de centrale onderzoeksvraag beantwoord worden. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

“Hoe geven de gemeenten Groningen en Heerenveen, de Reclassering en de DJI volgens betrokkenen vorm aan hun werkwijze sinds de toevoeging van het sociaal netwerk aan de leefgebieden uit het bestuurlijk akkoord?”

Onder betrokkenen wordt binnen deze vraagstelling verstaan: medewerkers van de instanties.

6.2 Conclusie

Op basis van dit onderzoek kan het volgende worden geconcludeerd. De werkwijze van de gemeente Groningen, Heerenveen, de Reclassering en de DJI niet is veranderd sinds de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied aan het bestuurlijk akkoord. Deze instanties hanteren allemaal hun eigen werkwijze en beleid. Iedere instantie is op zijn eigen manier bezig met het betrekken van het sociaal netwerk bij de gedetineerde en zijn of haar re-integratietraject.

De gemeenten benaderen gezinnen en andere belangrijke personen uit het netwerk van de (ex-) gedetineerde na een melding van het Veiligheidshuis. In deze melding staat om wie het gaat en hoe lang de detentieperiode zal zijn. De gemeenten gaan vervolgens op huisbezoek of proberen het sociaal netwerk te bereiken via de telefoon. Dit kan alleen wanneer de gedetineerde daarvoor toestemming geeft, en het sociaal netwerk hier zelf voor open staat. Ook na detentie betrekken zij het sociaal netwerk bij de re-integratie van een gedetineerde. De gemeenten gaan kijken wie uit het sociaal netwerk iets voor de gedetineerde kunnen betekenen, en bespreken dit in een gesprek. Deze werkwijze wordt al langere tijd gehanteerd, en is niet veranderd sinds de toevoeging van het leefgebied ‘sociaal netwerk’ in het bestuurlijk akkoord. Respondenten geven aan niet te werken met het bestuurlijk akkoord en dus ook niet af te weten van deze toevoeging.

De DJI voert binnen tien dagen na aanvang van de detentieperiode een intakegesprek met de gedetineerde. Tijdens dit intakegesprek worden de hulpvragen van de gedetineerde behandeld, en ook de situatie wat betreft het sociaal netwerk. Het netwerk wordt hier in kaart gebracht. Mocht er een gezin in het spel zijn dan komt de gezinsfunctionaris om de hoek kijken. Hij of zij benadert het gezin en wanneer beide partijen open staan voor contact, kan er binnen de muren van de gevangenis worden gewerkt aan de band tussen het gezin onderling. Wanneer er geen gezin in het leven van de gedetineerde is, zijn er nog steeds mogelijkheden om het contact met andere belangrijke personen te onderhouden. Zo mogen gedetineerden minimaal één uur per week bezoek ontvangen en minimaal tien minuten per week telefoneren. Dit alles wel onder toezicht van de PI. Sinds de aanneming van het wetsvoorstel Straffen en Beschermen door het kabinet zijn er een aantal dingen aan het veranderen binnen de DJI. Zo is het leefgebied ‘sociaal netwerk’ toegevoegd aan de actielijst, die gebruikt wordt als checklist voor een goede re-integratie. Door deze toevoeging wordt het sociaal netwerk nog meer betrokken dan voorheen. Medewerkers kunnen niet meer om dit

leefgebied heen. De werkwijze van de DJI is dus wel degelijk veranderd, maar deze verandering komt door de aanname van de wet Straffen en Beschermen en niet door de toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk aan het bestuurlijk akkoord.

De Reclassering voert gesprekken met hun cliënten over eventuele bijzondere justitiële voorwaarden. Wanneer er bij deze gesprekken opvalt dat er veel over een bepaalde persoon of meerdere personen wordt gesproken, worden deze uitgenodigd voor een gesprek. Deze uitnodiging kan alleen plaatsvinden wanneer de Reclassering toestemming van zijn cliënt heeft. Zonder toestemming handelt de Reclassering in strijd met de Algemene Wet Gegevensbescherming en is contact met het sociaal netwerk niet mogelijk.

De respondent van de Reclassering geeft aan niet te werken met het bestuurlijk akkoord. Ze geeft aan dat hun werkwijze verandert door de maatschappelijke ontwikkelingen die er spelen, en niet door de toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord.

Geconcludeerd kan worden dat de respondenten van dit onderzoek niet op de hoogte waren van de toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord en dat de werkwijze van de instanties niet is aangepast of veranderd na de toevoeging van het leefgebied sociaal netwerk in het bestuurlijk akkoord.

Hoofdstuk 7 - Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het theorie- en praktijkonderzoek kunnen de onderstaande aanbevelingen worden gedaan:

- Omdat dit onderzoek een eerste oriëntatie is geweest, op de toevoeging van het sociaal netwerk als leefgebied in het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen, is het de opdrachtgevers aan te bevelen om verdere onderzoeken plaats te laten vinden. Met dit onderzoek heeft de eerste oriëntatie plaatsgevonden, maar er bestaat nog genoeg ruimte voor verdergaande en verdiepende onderzoeken.
- Daarnaast is het, wanneer een verdiepend onderzoek in de toekomst plaats zou vinden, aan te bevelen om met de beleidsmakers zelf in gesprek te gaan. De werknemers binnen de instanties waren dan niet op de hoogte van de toevoeging in het bestuurlijk akkoord, maar misschien waren de beleidsmakers dit wel. De onderzoekers hebben opgemerkt dat een aantal instanties werkt met eigen beleid en werkwijzen. Door gebruik te maken van eigen beleid is de toevoeging door de werknemers misschien niet opgevallen. Het zou echter kunnen dat de beleidsmakers zelf de toevoeging wel hebben opgemerkt en deze hebben geïmplementeerd in het beleid van de instantie. Het is aan te raden dit na te gaan bij de beleidsmakers. De kans bestaat dan immers dat er een andere uitkomst komt op de vraag of werkwijzen veranderd zijn na de toevoeging in het bestuurlijk akkoord. Dit kan interessant zijn voor de vraag die de opdrachtgevers hebben.
- Als laatst bevelen de onderzoekers aan om toekomstige wijzigingen of toevoegingen in een bestuurlijk akkoord breder te verspreiden onder de medewerkers of werkgevers, wanneer deze wijziging belangrijk wordt geacht. Ook zouden er handreikingen aan werkgevers kunnen worden gegeven die makkelijk te verspreiden zijn onder medewerkers, zodat een wijziging duidelijk wordt voor medewerkers en zij hierop de werkwijze eventueel kunnen aanpassen. Daarnaast kunnen er gezamenlijke overleggen worden ingepland om een wijziging of toevoeging in het bestuurlijk akkoord te bespreken. Hiervoor is het handig als de werkgevers een voorlichting krijgen over een wijziging.

Lijst van veelvoorkomende afkortingen en definities

Afkortingen

3RO	3 reclasseringsorganisaties
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PI	Penitentiaire Inrichting
VLOT	Verbindend Landelijk Ondersteuningsteam
Wmo 2015	Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

Definities

Bestuurlijk akkoord

Bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen.

Betrokkenen

Medewerkers van de instanties.

Cliënt

Binnen de Reclassering wordt de term 'cliënt' gebruikt in plaats van 'gedetineerde' voor personen die veroordeeld zijn.

Ex-justitiabelen

Personen die niet langer aan de rechtsmacht van een rechtsprekende instantie of wetgever zijn onderworpen.

Gedetineerde

Iemand die in de gevangenis (detentie) verblijft.

Gezin

De mensen die samen met de persoon in één huis wonen.

Instantie

De Reclassering, de DJI, de gemeente Heerenveen en de gemeente Groningen.

Sociaal netwerk

Verzamelnaam voor de groep mensen met wie een bepaald persoon een sociale relatie onderhoudt. Vaak het gezin of de familie.

Bronnenlijst

Wet- en regelgeving

- Penitentiare beginselenwet (PBW)
  - Artikel 3 lid 1
  - Artikel 36
  - Artikel 38
  - Artikel 39
- Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015)

- **Wetten.nl**
Wetten.nl, *Regeling - Penitentiare beginselenwet - BWBR0009709*, 1 januari 2020, https://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/2020-01-01/HoofdstukVII_Artikel39 (laatst geraadpleegd op 30 september 2020)
- **Wetten.nl**
Wetten.nl, *Regeling - Penitentiare beginselenwet - BWBR0009709*, 1 januari 2020, https://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/2020-01-01/HoofdstukVII_Artikel38 (laatst geraadpleegd op 30 september 2020)
- **Wetten.nl**
Wetten.nl, *Regeling - Penitentiare beginselenwet - BWBR0009709*, 1 januari 2020, https://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/2020-01-01/HoofdstukVII_Artikel3_lid_1 (laatst geraadpleegd op 30 september 2020)
- **Wetten.nl**
Wetten.nl, *Regeling - Penitentiare beginselenwet - BWBR0009709*, 1 januari 2020, https://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/2020-01-01/HoofdstukVII_Artikel36lid_4 (laatst geraadpleegd op 30 september 2020)
- **Wetten.nl**
Wetten.nl, *Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 - BWBR0035362*, 1 juli 2020, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/2020-07-01> (laatst geraadpleegd op 7 oktober 2020)

Literatuur

- **Bijzet, onbekend**
F. Bijzet, *Systeemgericht werken is interactiegericht kijken*, datum onbekend, <https://www.kempler-instituut.nl/artikelen/systeemgericht-werken-is-interactiegericht-kijken/> (laatst geraadpleegd op 10 december)
- **Boonstra, 2019**
W. Boonstra, *Bestuurlijk akkoord re-integratie gedetineerden*, 2 juli 2019, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/veiligheid-boven-privacy-bij-re-integratie.10044792.lynkx> (laatst geraadpleegd op 9 december 2020)
- **De Cuyper, 2015**
De Cuyper, D. R. H. (2015). *Personal networks of prisoners: The composition, overlap and changes in prisoners' core discussion network and their criminal network*. Vrije Universiteit

- Amsterdam, <https://research.vu.nl/en/publications/personal-networks-of-prisoners-the-composition-overlap-and-change>
- **Cuypers, 2018-2019**
N. Cuypers, *SOCIALE NETWERK ONDERSTEUNING IN DE GEVANGENIS DOOR LUS VZW: EEN KWALITATIEF ONDERZOEK*, 2018-2019,
https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/784/693/RUG01002784693_2019_0001_AC.pdf
(laatst geraadpleegd op 14 januari 2020)
  - **Gerritsen, onbekend**
M. Gerritsen, *Methodieken van het maatschappelijk werk*, datum onbekend,
<https://mijn.bsl.nl/methodieken-van-het-maatschappelijk-werk/426670> (laatst geraadpleegd op 10 december 2020)
  - **Gorissen, 2015**
W. Gorissen. *Evidence-based practice: gewoon doen wat werkt!*, 22 december 2015,
<http://blogs.kenniscentrum-kjp.nl/2015/12/22/wim/evidence-based-practice-gewoon-werkt> (laatst geraadpleegd op 8 oktober 2020)
  - **Hoekman & Hornstra, 2019b**
Hoekman, P., & Hornstra, A. (2019b). *Onderzoek in de (sociaal-) juridische beroepspraktijk* (1ste editie). Groningen, Nederland: Noordhoff.
  - **Van der Laan, 2016**
P. van der Laan, *Sociaal netwerk van gedetineerden sterk veranderd na gevangenschap*, 18 januari 2016, <https://nscr.nl/sociaal-netwerk-van-gedeteneerden-sterkveranderdnagevangenschap/#:%7E:text=Het%20sociale%20netwerk%20van%20gedetineerden,ex%2D> (laatst geraadpleegd op 18 september 2020)
  - **MEE, 2020**
MEE Brabant Noord, *Sociale netwerkstrategie*, 2020,
<https://www.kennisplein.be/Documents/Natuurlijk%20netwerk%20versterken/sns%20voor%20op%20website.pdf> (laatst geraadpleegd op 18 september 2020)
  - **Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2019**
Ministerie van Justitie en Veiligheid, *Ondertekening bestuurlijk akkoord 'Kansen bieden voor re-integratie'*, 2 juli 2019, <https://www.dji.nl/pers-media/nieuws/2019/ondertekening-bestuurlijk-akkoord-kansen-bieden-voor-re-integratie.aspx> (laatst geraadpleegd op 4 oktober 2020)
  - **Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2018**
Ministerie van Justitie en Veiligheid, *Sociaal netwerk draagt bij aan recidivevermindering*, 19 november 2018, <https://www.dji.nl/pers-media/uit-de-praktijk/sociaal-netwerk-draagt-bij-aan-recidivevermindering.aspx> (laatst geraadpleegd op 4 oktober 2020)
  - **Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2020**
Ministerie van Justitie en Veiligheid, *Recidive-model voor wetenschappelijke onderbouwing beleidsadviezen*, 25 augustus 2020,
<https://www.sanctieuitvoering.nl/actueel/nieuws/2020/08/25/recidive-model-voor-wetenschappelijke-onderbouwing-beleidsadviezen> (laatst geraadpleegd op 8 oktober 2020)
  - **Overheid, onbekend**
Overheid.nl, *Van detineren naar re-integreren*, datum onbekend,
www.officielebekendmakingen.nl (laatst geraadpleegd 6 oktober 2020)

- **Reclassering, onbekend**
Reclassering Nederland, *Trainingen*, datum onbekend <https://www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-volg-een-gedragstraining/de-trainingen> (laatst geraadpleegd op 7 oktober 2020)
- **Robert, 2019**
M. Robert, *De sociale vangnetten van ex-gedetineerden* (Thesis), 2019, <https://www.scriptieprijs.be/sites/default/files/thesis/2019-09/ThesisMarjoleinRobert.pdf> (laatst geraadpleegd op 14 januari 2020)
- **VNG, 2019**
VNG, *Handreiking bestuurlijk akkoord re-integratie ex-gedetineerden*, 2019, <https://vng.nl/sites/default/files/2019-12/20191219-handreiking-bestuurlijk-akkoord-re-integratie-ex-gedetineerden-19-dec-2019.pdf> (laatst geraadpleegd op 14 januari 2020)
- **VNG, onbekend**
VNG, *Over Verbindend Landelijk OndersteuningsTeam (VLOT)*, datum onbekend, <https://vng.nl/artikelen/over-verbindend-landelijk-ondersteuningsteam-vlot> (laatst geraadpleegd op 17 september 2020)
- **VNG, onbekend**
VNG, *Succesvolle verbinding sociaal domein, zorg en veiligheid in Heerenveen*, datum onbekend, <https://vng.nl/artikelen/succesvolle-verbinding-sociaal-domein-zorg-en-veiligheid-in-heerenveen> (laatst geraadpleegd op 4 januari 2020)
- **Waardigheid en trots, 2018**
Waardigheid en trots, *Evidence-based werken en de noodzaak om breder te kijken*, 28 maart 2018, <https://www.waardigheidentrots.nl/verslagen/evidence-based-werken-en-de-noodzaak-om-breder-te-kijken/> (laatst geraadpleegd op 28 oktober 2018)

Bijlagen

Bijlage 1: Interviewvragenlijst

1. Wordt op dit moment door jullie het sociaal netwerk bij de re-integratie van gedetineerden betrokken? Zo ja, hoe betrekken jullie die erbij?
  - a. Wat is jullie definitie van het sociaal netwerk?
  - b. Wat zijn jullie taken? Is dit wettelijk vastgesteld of een keuze?
  - c. Er bestaan 5 leefgebieden (noemen), aan welke leefgebieden besteden jullie aandacht en aan welke wordt de meeste aandacht besteed?

2. Hoe bepalen jullie of iemand een goede/slechte invloed heeft op iemand?

3. Zijn jullie ermee bekend met dat het sociaal netwerk ook wordt gebruikt in het leefgebied van het bestuurlijk akkoord re-integratie ex-justitiabelen?
  - a. Hebben jullie hierdoor iets veranderd in de werkwijze? Of doen jullie nog hetzelfde?

4. Komen jullie, los van deze toevoeging, in contact met het sociaal netwerk van een gedetineerde?
  - a. Zo nee, waarom bestaat er geen contact? Is dit een bewuste of een onbewuste keuze?
  - b. Zo ja, waarom is dit voor jullie belangrijk? En op welke manier wordt dit contact gezocht? Telefonisch? Gesprekken? Spreekuur?
  - c. Wordt er aandacht besteed aan wat voor werking een sociaal contact heeft op een (ex)-gedetineerde?

5. Wat is precies jullie werkwijze met betrekking tot het sociaal netwerk van een gedetineerde?
  - a. Wordt daar toestemming voor gevraagd? Of is dit juist gewoon procedure bijvoorbeeld?
  - b. Wat vindt het sociaal netwerk ervan?
  - c. Als iemand uit het sociaal netwerk een slechte invloed heeft op een persoon, hoe ga je daar dan mee om? Wordt hij er nog bij betrokken of niet?

6. Waaruit blijkt deze werkwijze? Hebben jullie concrete voorbeelden?

7. Is jullie werkwijze veranderd na de toevoeging van het sociaal netwerk ten opzichte van ervoor?
  - a. Zo nee, gaan jullie jullie werkwijze aanpassen?
  - b. Wat is er veranderd, zijn bijvoorbeeld de intake formulieren veranderd? Roep je oude klanten weer op om te voldoen aan het zesde leefgebied?

8. Wat vindt het sociaal netwerk (familie, vrienden) van de manier waarop zij nu door jullie betrokken worden bij de re-integratie van ex-gedetineerden?